

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nika Kladnik

RADIJSKI ŠPORTNI KOMENTAR
(Osebni stil Aleša Smrekarja)

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nika Kladnik

Mentorica: izr. prof. dr. Monika Kalin Golob

RADIJSKI ŠPORTNI KOMENTAR
(Osebni stil Aleša Smrekarja)

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

RADIJSKI ŠPORTNI KOMENTAR (OSEBNI STIL ALEŠA SMREKARJA)

Aleš Smrekar je športni novinar na drugem programu Radia Slovenija Valu 202. V komentarjih športno dogajanje poslušalcem predstavlja na poseben način, z zanimivimi in nenavadnimi opažanji, očiten pa je tudi njegov subjektivni pogled, ki priča o avtorjevi čustveni vpletenosti ob spremljanju športnega dogajanja. Stilna analiza, ki je obsegala 16 komentarjev, je pokazala, da v Smrekarjevih komentarjih prevladujejo metafore, poosebitve, metonimije, ponavljanja in retorična vprašanja, s katerimi izraža mnenja in stališča, vrednoti vsebino povedanega, hkrati pa samo sporočilo poživlja. Izrazito je tudi ekspresivno zaznamovano besedišče. Po drugi strani pa Smrekar zelo redko ali pa sploh ne posega po žargonskem izrazju ter prevzetih besedah in besednih zvezah, čeprav tovrstna sredstva teoretiki prepoznavajo kot tipična sredstva izražanja športnih novinarjev. Kot del njegovega osebnega stila pa prepoznava tudi zgradbo komentarja, ki poleg tipičnega jedra obsega kratek uvod in zaključek, kjer izstopa predvsem njegov pogled na obravnavano tematiko.

KLJUČNE BESEDE: radijsko novinarstvo, šport, komentar, poročevalski stil.

RADIO SPORTS COMMENTARY (THE PERSONAL STYLE OF ALEŠ SMREKAR)

Aleš Smrekar is a sports journalist on the Second programme of Radio Slovenia – Val 202. In his commentaries, sports activities are presented to the listeners from a distinctive perspective with interesting and unusual observations. What is also notable is his subjective view, expressing his emotional involvement while commenting on the sports activity. This style analysis, composed of 16 commentaries, has found that Smrekar's commentaries are dominated by metaphors, personifications, metonymies, repetition and rhetorical questions, all of them used to express opinions and viewpoints, to evaluate the content of what was said and to add some spice to the message. Also significant is his highly expressive vocabulary. On the other hand Smrekar scarcely ever uses jargonistic expressions and borrowed words and phrases, although these and similar techniques are recognised by theoreticians as typical of sports journalism. As a part of his personal style, the analysis also recognises a commentary structure that, next to a typical core, includes a short introduction and conclusion, where his view on the subject is easily noticeable.

KEYWORDS: radio journalism, sports, commentary, reporters style.

KAZALO:

1. UVOD.....	6
2. RADIO IN RADIJSKO NOVINARSTVO.....	8
2.1 TEMELJNE ZNAČILNOSTI RADIA.....	9
2.1.1 RADIJSKA SLEPOTA.....	9
2.1.2 RADIJSKA UNIVERZALNOST.....	11
2.1.3 RADIJSKA HITROST.....	12
2.1.4 RADIJSKI JEZIK IN GOVOR.....	13
3. ŠPORT IN MEDIJI.....	16
3.1 ŠPORTNO NOVINARSTVO.....	16
3.1.1 ŠPORTNI JEZIK	18
3.2 ŠPORT KOT DEL RADIJSKEGA PROGRAMA.....	19
4. KOMENTAR KOT STALNA OBLIKA NOVINARSKEGA SPOROČANJA..	21
4.1 ZGRADBA KOMENTARJA.....	22
4.2 RADIJSKI KOMENTAR.....	22
4.2.1 RADIJSKI KOMENTATOR.....	24
4.2.2 RADIJSKA GOVORNA OSEBNOST.....	25
4.3 VLOGA ŠPORTNEGA KOMENTARJA.....	26
5. STIL V RADIJSKEM ŠPORTNEM KOMENTARJU.....	28
5.1 POROČEVALSKI STIL.....	29
5.2 AVTOMATIZEM : AKTUALIZEM.....	31
5.2.1 POSEBNOSTI V ŠPORTNEM POROČEVALSKEM BESEDILU.....	32
6. JEZIKOVNO-STILNA ANALIZA SMREKARJEVIH KOMENTARJEV.....	34
6.1 VPLIV PRAVIL RADIA KOT MEDIJA NA SMREKARJEV IZBOR JEZIKOVNIH IN STILNIH SREDSTEV.....	34
6.1.1 ODSOTNOST SLIKOVNEGA GRADIVA.....	34
6.1.1.1 TROPI.....	35
6.1.1.2 FIGURE.....	41

6.1.2	SKLADNJA RADIJSKEGA SPOROČILA.....	44
6.1.2.1	MEDSTAVE.....	46
6.2	VPLIV ŠPORTA KOT TEMATIKE NA SMREKARJEV IZBOR JEZIKOVNIH IN STILNIH SREDSTEV.....	47
6.2.1	ŽARGONSKO IZRAZJE.....	47
6.2.2	PREVZETE BESEDE IN BESEDENE ZVEZE.....	48
6.2.3	SKUPNI SPOROČANJSKI KROG.....	49
6.3	VPLIV PRAVIL KOMENTARJA KOT STALNE OBLIKE NOVINARSKEGA SPOROČANJA NA SMREKARJEVE KOMENTARJE.....	50
6.3.1	UVODI SMREKARJEVIH KOMENTARJEV.....	51
6.3.2	JEDRA SMREKARJEVIH KOMENTARJEV.....	54
6.3.3	ZAKLJUČKI SMREKARJEVIH KOMENTARJEV.....	54
6.4	ZNAČILNOSTI POROČEVALSKEGA STILA V SMREKARJEVIH KOMENTARJIH.....	56
6.4.1	ČUSTVENO ZAZNAMOVANE BESEDE IN BESEDNE ZVEZE.....	57
7.	ANALIZA STILA NA KONKRETNEM PRIMERU.....	59
8.	ZAKLJUČEK.....	61
9.	LITERATURA.....	63

1. UVOD

V diplomski nalogi bom skušala ugotoviti, kakšen stil uporablja Aleš Smrekar, športni novinar na drugem programu Radia Slovenija Valu 202, v športnih komentarjih. Za to raziskovanje sem se odločila, ker se prav športnim novinarjem pogosto očita pomanjkljivo jezikovno znanje in uporaba suhoparnega jezika, kar bom skušala preveriti. Za analizo Smrekarjevih komentarjev sem se odločila, ker je moja pozornost pritegnil z zanimivimi in nenavadnimi opažanji in pojasnjevanji športnih dogodkov. Namen diplomskega dela je ugotoviti, katera so tipična jezikovna in stilna sredstva Smrekarjevega osebnega stila, zato bom skušala ločiti tista sredstva, ki so posledica objektivnih stilotvornih dejavnikov, od ostalih, ki so posledica Smrekarjeve jezikovne ustvarjalnosti. Pri tem bom sledila ključnemu delovnemu vprašanju, kako na Smrekarjev stil izražanja vplivajo pravila oz. značilnosti radia kot medija, športa kot tematike, komentarja kot žanra ter poročevalskega stila.

Zanima me, koliko bodo na Smrekarjev izbor jezikovnih in stilnih sredstev vplivale značilnosti radia kot medija. Sprašujem se, ali bodo zaradi odsotnosti slikovnega gradiva prevladovale različne oblike tropov in figur, s katerimi avtor svoje sporočilo predstavlja na bolj slikovit in lažje doumljiv način.

Z naslednjim delovnim vprašanjem bom ugotavljala, kako na izbor sredstev vpliva obravnavana tematika, šport. Zanima me, ali bo zaradi športne tematike in dejstva, da se tudi športni novinarji udeležujejo športnih aktivnosti in uporabljajo športno izrazje, v komentarjih izstopal športni žargon. Opazovala pa bom tudi, ali bo prevladovala ekspresivna leksika kot posledica avtorjevega čustvenega odziva ob športnih uspehih in porazih.

Sprašujem se tudi, ali Smrekar v svojih komentarjih upošteva pravila žanra ali pa je v obdobju večletnega profesionalnega spremljanja športnega dogajanja oblikoval svojevrsten način izražanja. Zato me zanima, ali bom v njegovih komentarjih prepoznala za ta žanr značilen stilni tip ali bodo morda prisotna različna odstopanja.

Najprej bom s pregledom slovenske in tuje literature ugotavljala teoretske značilnosti radijskega in športnega novinarstva, komentarja kot stalne oblike novinarskega sporočanja in poročevalskega stila. Radijsko športno novinarstvo je sicer manj raziskano področje, še posebej slovenske literature ni veliko. Kar je še toliko bolj nerazumljivo, saj je prav »športno novinarstvo največja poddisciplina novinarskega poklica«, po drugi strani pa je šport poleg vremenske napovedi najpogostejši razlog za poslušanje radijskih poročil (glej Pirc 2005: 221).

V praktičnem delu, ki bo stilna analiza, pa bom z analitično-sintetično metodo skušala odgovoriti, kakšen je Smrekarjev stil v športnih komentarjih. V posameznih podpoglavjih bom najprej z analizo razčlenila besedila na posamezne prvine ter ugotavljala njihove vloge, nato pa s sintezo prikazala značilnosti Smrekarjevih besedil. V analizo bom uvrstila 16 športnih komentarjev, ki so bili predvajani v obdobju od 26. 1. 2005 do 8. 8. 2007. Daljši časovni razmik je posledica dejstva, da se komentarji pojavljajo predvsem kot napoved ali zaključek večjih športnih prireditev ali ob drugih pomembnejših dogodkih, zato je v krajšem času težko zbrati večje število komentarjev. Za pomoč sem prosila odgovornega urednika športnega programa Daret Miliča in Aleša Smrekarja, ki sta mi razložila, da gradivo v arhivu hranijo zgolj krajše časovno obdobje, štiri komentarje pa mi je vendarle posredoval iz lastnega arhiva Smrekar sam.

Teoretični del diplomske naloge obsega štiri poglavja. V drugem poglavju bom najprej opredelila radijsko novinarstvo in značilnosti radijskega sporočila. V naslednjem poglavju se bom ukvarjala s športnim novinarstvom in posebnostmi športnega jezika, izpostavila pa bom tudi odnos med športom in mediji. V četrtem poglavju bo sledil temeljit opis komentarja kot stalne oblike novinarskega sporočanja, še posebej pa bom izpostavila značilnosti radijskega komentarja. V petem poglavju se bom ukvarjala z definicijo stila na splošno in natančneje opredelila značilnosti poročevalskega stila. Ker pa osnovo raziskovanja predstavlja radijski športni komentar, bom v teoretičnem delu skušala zajeti podobo in namen tega novinarskega besedila v celoti, tako bom opozorila tudi na pomembnost športnega komentarja na radiu, predstavila vlogo komentatorja kot tvorca ter poudarila lastnosti, ki govore v prid spremljanju športa na radiu.

S šestim poglavjem se pričinja praktični del, v katerem bom v posameznih podpoglavjih opazovala Smrekarjev izbor jezikovnih in stilnih sredstev, skladnjo ter zgradbo komentarjev, nato pa bom v sedmem poglavju na konkretnem primeru prikazala tipične jezikovne in stilne značilnosti Smrekarjevega izražanja.

V zaključku bom povzela izsledke stilne analize in podala odgovor na vprašanje, kakšen stil v radijskih športnih komentarjih uporablja Aleš Smrekar.

2. RADIO IN RADIJSKO NOVINARSTVO

Uradni začetek radia, nove oblike množičnega obveščanja, naj bi bil 2. novembra 1920¹ in ta prva oblika tehnološkega komuniciranja je poslušalcem ene združene skupnosti na obsežnem območju omogočala spremljanje programov in poslušanje v istem hipu, kot je potekalo oddajanje (glej Brojan 1999: 8–9). Sprva so ljudje predvsem začudeno opazovali radijske sprejemnike, ki so omogočali poslušanje zvoka na daljavo, sama vsebina pa jih ni kaj dosti zanimala. Tako radio ni imel naloge obveščati, pač pa je to še naprej opravljal tisk. Tiskani mediji so kmalu spoznali, kakšno informativno moč bi lahko imel radio, in v strahu pred novim medijem, pred izgubo bralcev, predvsem pa naročnikov oglasov želeli čim bolj omejiti njihove možnosti. Za kratek čas jim je celo uspela prepoved objavljanja novic.²

Kmalu so se na radijskih postajah začela oblikovati informacijska uredništva, kjer so pravzaprav brali časopisne novice. Toda kljub vsem pritiskom in odporom se je začelo oblikovati tudi radijsko novinarstvo, katerega začetki segajo že v leto 1920, ko so ameriške radijske postaje spremljale predsedniške volitve. Toda šele tik pred 2. svetovno vojno so nasprotniki radia kot informativnega medija spoznali, da ima vsak medij svoje poslanstvo in radiu vendarle pripisali naziv glavnega in najpomembnejšega vira svežih in aktualnih informacij. Ljudje so namreč hoteli čim prej izvedeti rezultate športnih dogodkov, volitev. Zelo veliko vlogo pa je pri razvoju radijskega novinarstva odigrala tudi prisotnost človeškega glasu, ki vsem informacijam dodaja osebni pečat. Tako radijsko novinarstvo vse bolj postaja samostojno, specifično, skratka, radijsko (glej Pirc 2005: 44–47).

¹ Ta datum pomeni ponovno oddajanje postaje KDKA v Pittsburghu, ZDA. Sicer so že pred začetkom 1. svetovne vojne v ZDA poskušali organizirati »javni« ali »splošni« radio, z namenom vplivati na množice v informacijskem, izobraževalnem, kulturnem in zabavnem smislu. Tako so že leta 1915 v vseučilišču v Wisconsinu dobili dovoljenje za poskusno oddajanje, kjer so bile slišne predvsem tržne informacije, razni podatki in vremenske napovedi. Že leto kasneje pa je začela delovati radijska postaja v Pittsburghu (glej Brojan 1999: 8).

² Zaradi močne konkurence, ki jo je tisk videl v radiu, je med njima prišlo celo do nekajletne vojne. Tiskovna agencija Associated Press je pozvala vse časopise, naj radiem ne pošiljajo svojih zgodb. Nekateri časopisi pa so prenehali tudi z objavljanjem radijskih sporedov. Leta 1933 je med njima prišlo do dogovora Biltmore Agreement in časopisi so zopet lahko posredovali novice, ki so zadoščale za dve petminutni oddajanji na dan. Jutranjih novic niso smeli objaviti pred poldeseto uro, večerne pa so lahko predvajali šele po 21. uri. S tem so verjeli, da radio ne bo mogel konkurirati časopisom. Toda ta sporazum je veljal le nekaj mesecev. S podobnimi težavami so se radijske postaje srečevale ne le v ZDA, pač pa tudi v Evropi (glej Pirc 2005: 46–47).

2.1 Temeljne značilnosti radia

V tem poglavju bom predstavila temeljne značilnosti radia kot medija, jih primerjala s tiskom in televizijo ter skušala ugotoviti, kako mora avtor oblikovati radijsko sporočilo, da bo le-to doseglo svoj namen. Še posebej pa bom opozorila na tiste značilnosti, ki govore v prid spremljanju športnega dogajanja prek radia, in tako skušala čim bolj spodbiti mnenje Kervinove (1997: 111), ki pravi, da je »pisati o športu za radio zelo čuden koncept, saj je šport tako vizualen«.

2.1.1 Radijska »slepota«

Radijsko sporočilo je izključno slušno, sestavljeno iz govora, glasbe, zvokov in tišine. Na prvi pogled je prav odsotnost slik, podob, fotografij najbolj tipična lastnost radia kot medija, ki ji mora avtor pri nastajanju radijskega sporočila nameniti največ pozornosti. Crisell (1994: 3–5) pravi, da je radio »slepi« medij in dodaja, da uho ni med »najinteligentnejšimi« človeškimi čutili, zato mora biti radijsko sporočilo precej preprosto. Poslušalci si ne morejo pomagati s sliko kot pri televiziji ali s fotografijami, ki so jim na voljo pri tiskanih medijih. Razkodiranje radijskega sporočila poteka sočasno s poslušanjem, ker pa ponovno poslušanje ni mogoče, lahko pri zapletenem sporočilu pride do dvoumnosti. Televizijski gledalci morajo prav tako sočasno z gledanjem razkodirati sporočilo, a jim slika nudi veliko informacij, ki naredijo besedilo bolj razumljivo. Bralci tiskanih medijev pa imajo na voljo besedilo, ki ga lahko večkrat preberejo, tako tudi bolj zapletena struktura lahko postane razumljiva.

Pirčeva (2005: 17) se z oznako, da je radio »slepi« medij, ne strinja. Pravi, da je že sam izraz povsem neustrezen, in dodaja, da poslušalci sami ustvarjajo slike v domišljiji, ki so lahko celo boljše kot tiste, ki nam jih ponujata televizija oz. tisk. Radio postane slep, če ga takšnega naredijo radijski ustvarjalci ali poslušalci sami. Pomembno pri ustvarjanju radijskih vsebin je dojemanje in razumevanje radia kot vidnega medija, kar pomeni, da morajo radijci »ustvarjati slike (v barvah) in uporabljati vsa druga čutila, vonj, dotik« (McLeish v Pirc 2005: 17).

Na radiu mora biti vse opisano in podano tako, da poslušalci kljub odsotnosti vizualnih podatkov lahko razumejo sporočilo, predvsem pa jih morajo pripraviti do tega, da slike sploh ne pogrešajo. Radijski ustvarjalci tako veliko truda vlagajo v premagovanje omejitev, ki jih

prinaša odsotnost slike, tako da opisujejo, razlagajo in napovedujejo različne okoliščine, ki bi jih sicer sami zlahka prepoznali. Opisovati morajo fizične predmete ali procese, ki so sicer samoumevni, razlagati ozadja sporočila, opozarjati na temo, ki sledi v radijskem programu itd. (glej Crisell 1994: 5–6). In prav spretna uporaba besed radijskih govorcev, novinarjev omogoča, da poslušalci lahko vidijo svet, kot ga vidijo sami. »Njihove besede postanejo okna, ki lahko razkrijejo predmete z vznemirljivo jasnostjo« (Osborn & Osborn 1994: 261). Michael in Suzanne Osborn (1994: 268–269) tudi navajata sredstva, ki govorniku omogočajo, da čim lažje slika z besedami; to so primera, metafora, sinekdoha, metonimija, onomatopoiija, predstavitev z nezdružljivostjo.³ Opozarjata pa, da morajo poslušalci razpolagati z miselnimi podobami, da sploh lahko razumejo in se odzivajo na temo, ki jo govorec sporoča, kar pomeni, da morajo razpolagati s predhodno neposredno izkušnjo. Pomembno vlogo pri poslušanju radia torej igra domišljija, ki jo Crisell (1994: 6) opisuje kot najbolj očitno prednost radijske »slepote«. Pravi, da si mora poslušalec vse vizualne podatke naslikati sam, in dodaja, da je območje domišljijskega sveta neomejeno, poleg tega pa se domišljija lahko nanaša tudi na abstraktne pojme in procese.

Poslušalec si tako lahko predstavlja celotno vzdušje, ki vlada na nekem prizorišču, v glavi si lahko oblikuje sliko vsega dogajanja, ji dodaja čustva in občutke ljudi, če mu le radijski govorec posreduje dovolj podatkov. Če se osredotočimo le na športna dogajanja, lahko ugotovimo, da je pri neposrednem prenosu športnega dogodka še vedno v prednosti televizija s slikovnimi podatki, a tudi radijsko spremljanje ni nesmiselno, saj si celotno dogajanje lahko poslušalec ustvarja sam. Če pa govorimo o športnih novicah, poročilih, komentarjih itd., pa ima velik pomen človeški glas, ki radio postavlja v prednost pred tiskom, saj besedam dodaja težo, s poslušalci pa vzpostavlja osebni stik, kar pri tiskani besedi ni mogoče. Prav ta pristen odnos radijskih govorcev s svojimi poslušalci pa kot prednost radia označuje tudi Pirčeva (2005: 18), saj pravi, da ti delujejo bolj naravno, saj se jim ni treba ukvarjati z zunanjostjo, tako da se lahko povsem posvečajo sami vsebini. Dodaja še, da televizija prav zaradi umetne svetlobe in popolnega videza voditeljev ne deluje avtentično.

³ Razlaga pojmov v okviru jezikovno-stilne analize športnih komentarjev, na konkretnih primerih.

2.1.2 Radijska »univerzalnost«

Z odsotnostjo slike na radiu je povezan še en koristen učinek, ki se kaže v obliki radijske fleksibilnosti. To pomeni, da poslušalci lahko svobodno opravljajo tudi druge dejavnosti, medtem pa še vedno poslušajo radio. To je omogočil šele izreden tehnološki napredek v zadnjih sedemdesetih letih, saj je bilo v začetnem obdobju poslušanje radia posamična dejavnost, zmožnost sprejemanja je bila zelo omejena, za poslušanje pa so bile potrebne tudi slušalke. Zamenjava slušalk z zvočnikom je že prinesla prve spremembe; poslušalec je poleg poslušanja radia lahko opravljal tudi druge dejavnosti, toda še vedno je bil omejen na prostor, ki ga je določala moč zvočnika. Tako so se pojavile prve opazke, da je radio opravljal le vlogo zvočne kulise, medtem ko so se poslušalci posvečali drugim stvarem. Poslušanje ni bilo več zgolj posamična dejavnost, pač pa so se okoli radijskih sprejemnikov začele zbirati celotne družine. Konec sedemdesetih let prejšnjega stoletja je prišlo do novih velikih sprememb, ki jih je prinesla velika pocenitev radijskih sprejemnikov. Radio je tako postal dostopen praktično vsakomur, kar je ponovno pripeljalo do individualnega poslušanja. S pocenitvijo se je močno razširil tudi prostor sprejemanja, saj si je poslušalec lahko privoščil svoj sprejemnik na željeni lokaciji. Nadaljnji razvoj je prinesel takšno spremembo tranzistorjev, da poslušanje ni bilo več vezano le na eno lokacijo, majhnost in lahkotnost le-teh pa je poslušalcem omogočala, da so se z njimi lahko gibal ne le znotraj doma, pač pa tudi v službi, na potovanjih. Sčasoma pa so radijski sprejemniki postali tudi del osnovne avtomobilske opreme. Radio je tako postal spremljevalec posameznika tudi v prostorih in ob dejavnostih, kjer spremljanje drugih medijev ni mogoče. Vse te spremembe so omogočile, da je človek postal izpostavljen radiu bolj kot kdaj koli prej (glej Crisell 1994: 11–13).

Vseeno pa je treba poudariti, da ima ta svoboda pri poslušanju radia lahko tudi negativne učinke, saj s tem, ko del pozornosti poslušalec namenja drugim opravilom, lahko »informacije sprejema polovično ali celo napačno, radijska vsebina ga hitro zbega, če sliši preveč glasov ali obilico informacij, ki jih ne more v hipu razvrstiti, razumeti« (Pirc 2005: 18).

Današnji tempo življenja posamezniku le redko dopušča, da se naenkrat posveča le eni dejavnosti, kar je še povečalo vlogo radia kot medija. Radio je edini, ki posamezniku omogoča, da ostaja obveščen tudi takrat, ko se ne more stoodstotno posvetiti branju novic v tiskanih medijih ali gledanju televizije. Oba medija od posameznika namreč zahtevata veliko več pozornosti; t. i. drugotno spremljanje, ko le del pozornosti posvečamo spremljanju radia,

sicer pa se posvečamo drugim dejavnostim, pri gledanju televizije ali branju tiska pač ni mogoče. To vsekakor govori tudi v prid spremljanju športnega dogajanja prek radia, saj ga lahko spremljamo tako doma kot v avtu ali službi, pri tem pa nadaljujemo z ostalimi opravki.

2.1.3 Radijska hitrost

Radio je medij, od katerega pričakujemo, da nam bo prvi postregel z vsemi dogodki, ki zaznamujejo naše življenje doma in po svetu. Zato si je tudi pridobil lastnost najhitrejšega medija, kar pomeni, da »radio novico mora objaviti prvi, sicer mu je ni treba oz. je ne sme več« (Krišelj 1993/94: 26). Tako bi lahko rekli, da je radio medij, katerega primarna naloga je kar najhitreje obvestiti ljudi. Ta lastnost se sicer tiče predvsem najbolj osnovne oblike novinarskega sporočanja, to je vesti, pa tudi neposrednega prenosa s kraja dogajanja. Prav v tej točki ima radio največjo prednost pred tiskom in televizijo, ki novice podajata z bistveno večjim časovnim zamikom. Krišelj (1993/94: 27) namreč razlaga, da mora radijski novinar takoj, ko prejme podatke, oblikovati novico in jo posredovati poslušalcem, pri čemer je sprejemljiv le minimalni časovni zamik, ki je objektivno opravičljiv, se pravi le tisti čas, ki je namenjen procesu oblikovanja novice do njene končne realizacije.

Radijski program je oblikovan tako, da se tudi vsi nepričakovani dogodki lahko vključujejo v ustaljen dnevni program, kar od radijskih ustvarjalcev sicer zahteva hitre odločitve in reakcije, vseeno pa jim to ne povzroča večjih težav. Od skoraj povsod lahko dobijo poročila ali neposredno oglašanje, saj telefonski pogovor ne zahteva dodatnih tehničnih pripomočkov. Televizija je v tehnološkem pogledu veliko bolj zahtevna, časopisi pa izidejo šele naslednji dan, pri čemer je prav tako potrebna mreža posameznikov za fizično distribucijo (glej Pirc 2005: 32).

Radijsko hitrost omenjam kot eno izmed tipičnih lastnosti radia kot medija, sicer pa na komentar nima večjega vpliva; na komentar določenega dogodka je namreč tudi na radiu treba čakati dalj časa, kar zahteva njegova od vesti veliko bolj kompleksna sestava, pa tudi dejstvo, da komentar nastopa za vestjo, saj jo dopolnjuje.

2.1.4 Radijski jezik in govor

Vsaka radijska postaja ima svojo jezikovno politiko, ki določa, kakšen jezik in besednjak je dovoljeno uporabljati, določa pa tudi, v katerih oddajah je dovoljena uporaba narečnih, slengovskih in ostalih neknjižnih prvin (glej Pirc 2005: 76).

V knjižici Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija (2000: 14) je zapisano:

»RTV Slovenija namenja kot javna RTV-ustanova, ki ustvarja nacionalne programe, posebno skrb slovenskemu jeziku. Jezik mora biti jasen, preprost, jedrnat in nedvoumen. Bralci, voditelji oddaj in novinarji (pa tudi redni in pogodbeni sodelavci) so dolžni dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik ali knjižni jezik narodnih skupnosti; profesionalni bralci in novinarji pri branju uporabljajo zborni jezik, pri vodenju pogovorov pa je dopustno uporabljati splošni pogovorni jezik. Uporaba narečij je dopustna samo, če jih uporabljajo nastopajoči, ki niso zaposleni na RTV Slovenija, ali če to zahteva poseben družbeni interes (npr. ohranitev določenih narečij). V oddajah in programih RTV Slovenija praviloma ni dovoljeno uporabljati prostaških izrazov ali načina izražanja, ki ni v skladu s splošnimi družbenimi normami. Zavedati se moramo, da se javna sprejemljivost posameznih besed in drugih izrazov neprenehoma spreminja.«

Sicer pa je napisanih mnogo del o tem, kakšen naj bi bil jezik, da bo sporočilo uspešno posredovano svojim naslovnikom. Osborn in Osborn (1994: 279–285) predstavljata šest pravil za učinkovito rabo jezika. Govorec si mora prizadevati za jasnost v jeziku, to pomeni, da mora morebitne termine ali druge zahtevnejše izraze naslovniku razlagati in jih predstavljati na razumljiv način. Pravita tudi, da si bodo ljudje sporočilo bolj zapomnili, če bo govorec uporabljal slikovit jezik in če bo namesto abstraktnega izražanja uporabljal konkretne pojme. Pomembno se je tudi pravilno izražati, saj napake v slovnici ali pri izbiri besedišča lahko pod vprašaj postavijo govorčevo avtoriteto. Naslednje pravilo je jedrnatost, kar v svoji izjavi potrjuje tudi Thomas Jefferson (v Osborn & Osborn 1994: 284), ki pravi: »Najpomembnejša lastnost govorca je, da nikoli ne uporabi dveh besed, če zadostuje ena sama«. Nenazadnje pa se mora govorec zavedati, da njegovo občinstvo zajema oba spola, da je kulturno in nacionalno raznoliko, zato se mora izogibati stereotipnemu, rasističnemu, seksističnemu jeziku.

Pirčeva (2005: 70) pravi, da je govor kot realizacija jezika temeljni kamen radijskega programa. Brez njega bi radio izgubil pomen in obliko, njegova identiteta pa bi bila nejasna. Barnard (2000: 179) pa dodaja, da jezik kot skupek besed sporoča dobesedni pomen, lastnosti, kot sta barva in višina glasu, pa zagotavljata, da govor sporoča še veliko več kot le besede. Pravi, da bi bilo tudi poslušanje zgolj naravnih zvokov ali glasbe na radiu še vedno svojevrstna izkušnja, toda pomen takšnega radia bi bil predvsem abstrakten, saj prav govorjena beseda ustvarja kontekst, opisuje, ocenjuje, interpretira.

Govor je osnovna značilnost radia. Govor je spontan, je stvar trenutka. Pravila določajo, kaj se sme reči v eter in kaj ne, vendar se vse formule prilagajajo konkretnim okoliščinam, pogosto pa so pravila tudi kršena. Največji premik v radijskem jeziku je prinesla demokratizacija medijev, ki branje v radijskem programu postopoma vse bolj spreminja v govor.

Tako se na radiu pojavlja vse manj zapletenih in za radijsko rabo neustrezno napisanih besedil, ki so za poslušalce nerazumljiva. Radijski govorci so zato začeli dogodke, tematiko opisovati »s svojimi besedami« in tako poslušalcem približali radio. Velik del radijskega govora je vseeno že vnaprej pripravljen, toda radijski ustvarjalci to skušajo čim bolj prikrivati in ustvarjati vtis pristnega govora ter delovati čim bolj naravno. Različne oddaje seveda zahtevajo različne govore, toda pomembno je, da radijska postaja izoblikuje splošni stil govora, ki se pojavlja v njenem programu. Radijski govorci si med seboj ne smejo biti podobni, kar pomeni, da morajo ohraniti svoje govorniške in osebne specifičnosti, hkrati pa morajo biti sestavni del govorne identitete radijske postaje (glej Pirc 2005: 73–76).

Ker proučujem **radijski** športni komentar, moram upoštevati tudi značilnosti, ki so del govornega prenosnika in posledično del kulture govornega izražanja. V samo kulturo govornega izražanja, kot razlaga Verovnikova (2005: 114), ne sodi zgolj slušna plat podajanja besedila, pač pa je pomembna tudi ustrezna izbira jezikovnih sredstev in postopkov za povezovanje v povedi oz. besedilo, namenjenih govornemu položaju. In stilistika radijskega poročevalstva je tista veda, ki »obravnavajo izbor tistih jezikovnih sredstev, s katerimi je treba graditi *pisno predlogo*, da pri pretvorbi /.../ ta sredstva ne bodo podvržena šumu«, kar pomeni, da je pri izboru jezikovnih sredstev treba izločiti vsa tipično pisna sredstva (Korošec 1998: 333). Tako pisni kot govorni prenosnik imata svoje prednosti in slabosti. Če se osredotočimo na govorni prenosnik, lahko ugotovimo, da je veliko primarno govornih značilnosti jezika težka spraviti v pisno obliko, saj pri zapisu ne moremo dosledno označevati vseh prvin t. i.

stavčne fonetike (stavčnega poudarjanja, intonacije, hitrosti govora, govornega registra, premorov in glasovne barve) (glej Verovnik 2005: 117).

V kulturo govornega izražanja tako sodi tudi pravilna izvedba vseh prvin stavčne fonetike, to pomeni, da je treba vedeti, katero besedo je treba poudariti, kako dolg premor sme govorec narediti itd. Neupoštevanje pravil je upravičeno, če se govorec za to res zavestno odloči zaradi doseganja določenega stilnega učinka, vsekakor pa to ne sme biti posledica neznanja (glej Verovnik 2005: 118). V praktičnem delu diplomskega dela se sicer ne bom posebej ukvarjala z vprašanjem, ali Aleš Smrekar upošteva pravila stavčne fonetike, pa tudi sicer ne bom iskala morebitnih napak, saj menim, da prav na Radiu Slovenija s šolanimi govorci predstavljajo primer kultiviranega govora.

3. ŠPORT IN MEDIJI

Šport kot dejavnost druženja in povezovanja ljudi v samostojne predstavnike, ekipe, društva je vedno v tesni povezavi s človekom. Mediji pa so tisti, ki bolj ali manj vsiljivo ponujajo različne informacije, življenjske vrednote in merila. To pa še posebej velja za medijske športe, saj so medijski športi »družabne aktivnosti, ki reflektirajo, izražajo in krepijo družbene aktivnosti. /.../ In prav športne vrednote in vzorci obnašanja, s pojmom tekmovalnosti in dosežka, predstavljajo idealno področje reflektiranja določenega družbenega pogleda na svet« (Doupona in Petrović 2000: 175).

Danes si športa in medijev ne moremo več predstavljati enega brez drugega. Njuna skupna pot se je začela z vzponom kapitalizma in industrializacije ter uveljavitve sodobnega načina preživljanja prostega časa. Šport je tista dejavnost, ki medijem vsakodnevno posreduje veliko količino novih informacij, rezultatov, zgodb, reportaž, skratka, veliko vsebin, ki polnijo časopisne strani, radijske in televizijske programe ter so za javnost zelo zanimive. Mediji namreč svojo športno javnost prodajajo oglaševalcem, javnost pa jim je hvaležna, ker jim omogočajo spremljanje vseh športnih spektaklov. Pri športu gre torej za preplet komercialnih in medijskih sil in človeštvo je tej dejavnosti pripravljeno posvečati velik kapital, delovno silo, politično retoriko, izjemne družbene napore (glej Pirc 2005: 215–216). Macura (2003: 17) pa razlaga, da je športna sfera postala edino in najbolj obsežno kulturno področje, ki ni v rokah športnikov kot aktivnih nosilcev športne kulture, pač je podrejena komercializaciji, politiziranju in medijskim manipulacijam.

3.1 Športno novinarstvo

Doupona in Petrović v delu Šport in družba (2000: 182–188) ugotavljata, da je športno novinarstvo krhko neodvisno novinarstvo, saj novinarji javnosti pogosto posredujejo t. i. predelane »resnice« oz. le tiste informacije, ki jih ljudje na vodilnih položajih, to velja zlasti za vrhunski šport, želijo posredovati javnosti. Naslednja značilnost, ki jo navajata, je povečevanje športnega dogodka, saj prav medijski komentarji športnemu rezultatu dajejo končno veljavo. Mediji so tisti, ki ustvarjajo športne idole in hkrati odločajo o njihovem morebitnem hitrem zatonu. Mediji športnike pogosto označujejo kot božanstva, kar

utemeljujejo s poudarjanjem rezultata kot zmage nad nasprotnikom, pa z razpredanjem o njihovih velikanskih zasluhkih, o trdem delu in velikem odrekanju pa pogosto ne izgubljajo veliko besed. Tako tudi mnogim obduovalcem športnikov dajejo občutek, da jih s časčenjem tudi sami soustvarjajo, s čimer pa mladim odvzemajo možnost, da bi se sami izražali kot avtentične osebnosti.

Za športno novinarstvo pa je značilno tudi to, da je še vedno domena moških, čeprav tudi na tem področju prihaja do sprememb, saj nekateri uredniki menijo, da bo zaradi športnih novinark šport začelo spremljati tudi več žensk. Nekateri pa verjamejo v drugačen pristop žensk pri opravljanju novinarskega dela, saj menijo, da ženskam ljudje povedo več, kot bi povedali moškim. Število športnih novinark vsekakor narašča, a so njihova področja rezervirana predvsem za gimnastiko, umetnostno drsanje, rekreacijo, pojavljajo pa se tudi kot voditeljice kontaktnih oddaj (glej Pirc 2005: 224).

Pisati in govoriti o športu je na prvi pogled najlažje novinarsko delo, saj so mnogi (smo mnogi), ki vse prevečkrat ob spremljanju športnih dogodkov menijo (menimo), da o vsem, kar se dogaja, že vse vedo (vemo) sami. Macura (2003: 217) to razlaga z dejstvom, da se prav vsi ukvarjamo z nečim, kar je del športa v najširšem pomenu. Tako so prav športni novinarji v javnosti in tudi med novinarskimi kolegi najmanj cenjeni, čeprav je njihovo delo med najbolj branimi, poslušanimi, gledanimi (glej Pirc 2003: 217).

Pravzaprav pa je delo športnih novinarjev izredno zahtevno in naporno, saj kot pravi Korošec (2005: 261), morajo poleg teoretičnih komunikoloških in poročevalskoveščinskih znanj biti usposobljeni tudi za razumevanje in interpretiranje posameznih športnih disciplin in iger, za njihovo zgodovino in performance, ki jih ugotavlja veda o športu itd. In čeprav športni novinarji neprestano dokazujejo, da brez njih ni športa, so športni fanatiki vse prevečkrat prepričani, da bi bilo bolje, da bi si našli kakšno drugo službo (glej Pirc 2005: 223). Takšen odnos med športnimi novinarji in športnimi navdušenci pojasnjuje mnenje britanskega športnega novinarja Alana (v Pirc 2005: 215), ki pravi: »Športno novinarstvo je drugačno, posebno področje, športni navdušenci ne prenesejo bedakov. Vedeti moraš, kaj govoriš, zato športa ne more spremljati kar vsak novinar. Biti mora fanatik, s športom mora živeti in dihati in imeti zelo veliko znanj.«

Tudi Korošec (2005: 261) ugotavlja, da je športno poročevalstvo tematsko in sporočanje specializirana novinarska dejavnost, ki ima sicer s splošnim poročevalstvom več skupnih točk,

zaznamuje pa ga tudi značilnost, ki je v tem, da zajema tri medsebojno prepletajoče se sestavine, na splošno pojmovane kot šport (športna dejavnost širokega kroga ljudi, športne igre in športna tekmovanja ter veda, teorija nanašajoča se na prvi dve sestavini). To prepletanje, ki je sicer značilno predvsem za množične športe in igre, je v sferi športa tako na stvarni in predmetni, kakor tudi na sporočanski ravni. Mnogi ljudje se namreč tudi sami ukvarjajo z različnimi športnimi dejavnostmi, se o njih pogovarjajo in prebirajo strokovno literaturo, skratka, se na njih spoznajo. Ob spremljanju športnih dogodkov prek medijev so tako glede védenja o predmetnosti veliko bolj specializirani, kakor glede védenj o gospodarstvu, kulturi, politiki, na sporočanski ravni pa so odjemalci športnoporocevalske dejavnosti in s tem nepoklicni poznavalci pravil posameznih tekmovalnih iger ter uporabniki knjižnega in neknjižnega (žargonskega, pogosto tujejezičnega) izrazja. In prav to prepletanje športno poročevalstvo in športni jezik dela nekaj posebnega.

3.1.1 Športni jezik

Mnogi so prepričani, da je jezik športnih novinarjev še posebej zanemarjen del slovenskega jezika. Gradišnik (1986: 66–86) pojasnjuje, da jezik, ki ga govorijo/pišejo športni poročevalci, v splošnem ni nič slabši od jezika drugih. Kadar so v njem napake, so povečini enake, kakor jih delajo drugi. Športno področje je celo manj izpostavljeno poglobitvi nevarnosti izražanja, ki se nanaša na abstraktnost, ki pisca hitro zapelje v prazno besedovanje, v površno, nenatančno izražanje, polno ohlapnih, neopredeljenih izrazov, ki lahko pomenijo vse in nič, na videz učeno, v resnici pa puhlo pisanje, ki se pogosto pojavlja v javnih občilih. Šport pa je že sam po sebi stvarna, konkretna dejavnost, kjer se ni mogoče brez očitne škode spuščati v abstrakcije, ki so brez prave vsebine.

Govoriti ali pisati o športu ne zahteva zgolj poznavanja strokovnih izrazov, kar je le del jezikovnega znanja, treba je poznati tudi splošne zakonitosti in pravila svojega jezika. Šport je dejavnost, ki ima velik vpliv na našo govorico, tako morajo tudi za to področje veljati enaka jezikovna pravila, kar pa je pogosto težko izvedljivo. Šport namreč ni nekaj, kar bi nastalo na slovenskih tleh, pač pa dejavnost, ki prihaja od drugod, kar pomeni, da tudi imena za dejavnosti, predmete, ki so v povezavi s športom, prihajajo od drugod. In če ne moremo najti ustreznega domačega izraza, nam pač ostane tuje ime. Treba pa je upoštevati, da obstajata dve

skupini takšnih prevzetih besed. Tiste tuje izraze, ki se zlahka prilagajajo naši govorici, upravičeno pustimo in ne iščemo nadomestil. Pri drugih, ki pa očitno izstopajo iz našega besednjaka, pa bi bila zamenjava nujno potrebna. Seveda pa dolgotrajna uporaba tudi takšen izraz, ki je sprva izstopal iz našega besedišča, naredi nenadomestljivega.

Če se tuji izrazi, ki se ne prilagajajo naši govorici, preveč sprejemajo, se s tem v jeziku začno kopičiti tuje prvine, kar je do določene mere sicer sprejemljivo, prevelika količina le-teh pa jeziku lahko škodi. Upoštevati pa je treba tudi dejstvo, da izraz za neko dejavnost oz. predmet hkrati tudi opisuje, izraža njegovo vsebino, za kar smo s prevzemom tujega imena prikrajšani, saj sprejmemo le njegovo zvočno in pisno podobo.

Pirčeva (2005: 221) pa opozarja predvsem na to, da je jezik v živih komentarjih pogosto zelo mrtev, na kar opozarjajo tudi britanski strokovnjaki, ki z analizo športnega pisanja ugotovljajo, da jezik v časopisih in jezik, ki ga uporabljajo v prenosih nogometnih tekem, kaže revščino in da je z redkimi izjemami zelo stereotipen.

3.2 Šport kot del radijskega programa

Kako pomemben je šport za radio, govori že zgodovina. Biziljeva (2005: 246) pravi, da je bilo prav športno poročevalstvo v prvih letih slovenskega radia velik korak pred drugimi področji, tako so že po sedmih mesecih obratovanja radia na Slovenskem začeli razmišljati o prenašanju športnega dogodka.

Športne informacije pa so tudi v današnjem času nepogrešljiv del informativnih oddaj. Športne novice so na radijskih postajah objavljene samostojno, vsak dan, ob točno določenih urah, sicer pa je šport tudi sestavni del radijskih poročil in ostalih informativnih oddaj. Šport je celo najpogostejši razlog, poleg vremenske napovedi, za poslušanje poročil. Moč radia pa se tako ali tako skriva v neposrednem spremljanju športnega dogodka.

Spremljanje športa je pomembno tudi za priljubljenost same radijske postaje. Poslušalci od radia pričakujejo predvsem, da jim bo prvi posredoval športne rezultate, novice in nekaj podrobnosti o tekmi. In prav zaradi tega radio ostaja pomemben del medijske športno-kulturne zgradbe, čeprav je televizija s sliko in besedo na tem področju v prednosti. Športne vsebine pomenijo povezanost z okoljem, v katerem radijska postaja oddaja, zato mora radijski program spremljati spremembe v zanimanju za šport in hkrati biti odprt za nove športne panoge (glej Pirc 2005: 220–221).

Šport predstavlja veliko količino radijske produkcije še posebej na lokalnih postajah, kjer morajo upoštevati posebnosti svojega območja. Zanimanje za lokalne ekipe in lokalne športne dogodke sočasno tudi odraža in krepi identiteto območja, ki ga pokriva lokalna radijska postaja. Občutek lokalne identitete namreč ne izhaja iz podatka, kje je postavljena meja na zemljevidu, pač pa se povezuje z manj otipljivim, a bolj pomembnim občutkom osebne identitete. In prav šport predstavlja žariščno točko, ki povezuje poslušalce z radijsko postajo (glej Wilby in Conroy 1994: 198).

4. KOMENTAR KOT OBLIKA NOVINARSKEGA SPOROČANJA

V SSKJ (1998) lahko najdemo le preprosto razlago komentarja kot novinarskega besedila, kjer je zapisano, da gre za »obširnejše, z (avtorjevimi) pojasnili in pripombami opremljeno poročilo, sestavek.« Ta razlaga nam tako zagotavlja le osnovno predstavo o komentarju kot besedili vrsti, kar pa za naše raziskovanje ni zadostno.

Obširnejšo in bolj izčrpno komentar kot besedilno vrsto predstavlja Koširjeva (1988: 83–84) in ga označuje kot vrsto novinarskega sporočanja, ki sodi v interpretativno zvrst. Za to zvrst je značilno, da svoje predmete ocenjuje, jih vrednoti, pojasnjuje, analizira in razlaga. Dodaja, da v njej novinar ni nevtralen opazovalec, pač pa se kaže njegov subjektivni odnos do dogajanja. Analiza v vseh vrstah in žanrih interpretativne zvrsti ne ostaja na površju, pač pa raziskuje v ozadju, razmerja med dogajanjem, išče vzroke in napoveduje posledice. Gre torej za globinski pristop in raziskovanje višje stopnje kompleksnosti zvez nekega dogajanja.

Tu lahko dodamo tudi ugotovitve, ki jih navaja Krišelj (1994/95: 3–4), ki pravi, da je komentar oblika novinarjevega dela, ki izraža mnenje in stališče novinarja kot avtorja. Avtorjevo mnenje se kaže na način, ki suvereno in s strokovnim učinkom sporoča novo védenje o že sporočeni novici, in dodaja, da mora biti to problem, ki je širšega družbenega pomena. Poudarja pa tudi, da v komentarju ne smejo biti prisotne osebne značilnosti, kot so cinizem, svojeglavost, osebni jaz ali pa celo vsiljena in nepreverjena stališča.

Komentatorska vrsta kot predmet obravnave navaja »ozadje aktualnega dogodka, o katerem je javnost že obveščena. Zato komentar praviloma sledi vesti, ki smo jo označili za nesamozadostno« (Košir 1988: 83). Ko naslovnik torej ne dobi dovolj informacij, da bi lahko razumel, zakaj je do takšnega dogodka prišlo, še manj pa, kakšne posledice lahko sledijo. Zato je za komentatorsko vrsto zelo pomembno, da je ažurna. »Naslovnik namreč pričakuje, da bo dobil hitro pojasnilo, zato komentar ne udejanja razlagalne funkcije, temveč pojasnjevalno« (Košir 1988: 83). Koširjeva (1988: 83–84) pojasnjuje, da komentar vse tiste dogodke, ki so naslovnika presenetili, naredi za doumljive, to pomeni, da vse tisto, kar se je v vesti izkazalo kot nenavadno, presenetljivo, mora komentar pojasniti tako, da bo celotno dogajanje naslovniku razumljivo in doumljivo. Komentar mora namreč aktualni dogodek umestiti v verigo dogajanj, v kateri je ta pojasnila potrebni dogodek le člen, ki je odvisen od preteklega dogajanja, od njega pa je odvisno prihodnje dogajanje, ki se bo zgodilo, če se bo komentatorjeva napoved dogodkov izkazala za pravilno.

Pirčeva (2005: 167) prav tako govori o aktualnem, družbeno pomembnem dogodku, a dodaja, da je ta lahko začetek, posledica ali konec dogodka, stanja, pojava. Tako se komentar lahko pojavlja »pred dogodkom, ga napove, predvidi razplete ali zaplete, lahko pa ga objavimo takoj po dogodku, v njem razčlenimo, kaj se je dogajalo, ocenimo potek dogodkov«.

4.1 Zgradba komentarja

Schema komentarja je klasična: uvod, jedro in zaključek. Uvod je izhodiščna točka, v kateri je predstavljen dogodek, ki ga avtor kasneje v jedru pojasnjuje s svojimi stališči, ki jih potrjuje z argumenti, v zaključku pa sledi poanta celotne zadeve (glej Košir 1988: 84). Pirčeva (2005: 169) posebej opozarja na pomembnost uvoda, saj pravi, da mora komentar čim hitreje motivirati naslovnika in pritegniti njegovo pozornost. Dodaja, da so uvodi v komentarje lahko agresivni ali pa gre za tihi vstop v tematiko. Pravi še, da je v uvodu lahko osnovno sporočilo, vprašanje, polemika ali nizanje dogodkov.

Krišelj (1994/95: 40) pa zasnovo komentarja predstavlja s pomočjo Hallerjeve formule: »Po aktualnem vstopu/epizodi se pogled usmeri v zgodovino, sledi problematizacija teme, temu pogled do sedanjosti. Potem se soočajo različne plati problematizacije, vse dokler ne zmaga ena od strani, ki jo je treba slaviti v zaključni poanti.« Komentar mora biti vsebinsko zastavljen tako, da so dejstva, ki jih avtor želi osvetliti po svoji presoji, razporejena v smiselni vrstni red. Slediti si morajo drug za drugim, do smiselne poante (glej Krišelj 1994/95: 5). Sicer pa je naloga komentarja, da prepričljivo osvetljuje vprašanje, pojav, dogodek, da širi naslovnikovo znanje, utrjuje njegovo prepričanje ali da vpliva na njegov razum, etično, humanistično zavest, na občutke oz. domišljijo (glej Pirc 2005: 168).

4.2 Radijski komentar

Da lahko govorimo o komentarju kot stalni obliki novinarskega sporočanja, morajo biti upoštevane osnovne značilnosti, ki sem jih navedla v 4. poglavju. Ne glede na tematiko, ki jo komentar obravnava, so te značilnosti stalnica pri komentarjih v tiskanih medijih, na radiu in na televiziji. Vseeno pa lahko opazimo razlike, ki se kažejo kot posledica različnih lastnosti medijev.

Pirčeva (2005: 168–169) razlaga, da mora biti komentar na radiu objavljen prvi, pred izdajo časopisa oz. objavo po televiziji, in da so radijski komentarji praviloma krajši kot časopisni, pa tudi prepričljivejši, saj govoreni besedi praviloma bolj verjamemo kot tiskani. Prednost na radiu ima torej živa beseda, saj gre za pripovedovanje človeka, ki problem pozna in ga proučuje, saj komentar praviloma poslušalcem sporoča avtor sam. Pa tudi v tem, da morajo biti komentarji na radiu krajši, Pirčeva vidi prednost. Pravi, da je prava umetnost, da avtor zmore predstaviti svoj vsestranski vpogled v jedro obravnavanega problema v 120 sekundah. »Specifika in čar radia je biti razumljiv, aktualen, zanimiv na najkrajši mogoči način,« meni Pirčeva (2005: 169).

Avtor komentarja, kot sem že zapisala, mora svoja stališča in mnenja podkrepiti z argumenti. »Radijski medij zahteva poseben način izbiranja zvočno sprejemljivih argumentov. Taki argumenti so nezahtevni za razumevanje, ker jih le slišimo,« meni Pirčeva (2005: 169). Opozarja, da mora biti avtor pazljiv tudi pri uporabi števil, saj s pretiranim navajanjem podatkov lahko otežuje razumevanje bistva sporočila, kar se lahko zgodi tudi v primeru nelogičnega miselnega preskoka, ki vodi v napačno sklepanje. Zavedati se je namreč treba, da je radijski komentar neponovljiv. To so pomanjkljivosti radia kot medija, saj nam ponuja le slušne, ne pa tudi vizualnih podatkov.

Pirčeva (2005: 169) pa poudarja tudi pomembnost slušnega učinka radijskega komentarja. »Radijski komentar omogoča avtorju, da že z miselnimi premori, poudarki, členjenjem, interpretacijo marsikaj pove in se že s tem nekako opredeli. V besedah je mogoče čutiti cinizem, podporo, navdušenje, nasprotovanje. Radio daje neverjetno moč podtonom« (glej Pirc 2005: 169).

Avtor radijskega komentarja mora biti posebej pozoren, da komentar vsebinsko oblikuje tako, da ga bo lahko razumela širša populacija. Upoštevati mora dejstvo, da radio poslušajo tudi tisti, ki o obravnavani temi nimajo zadostnega znanja. To pravilo ni tako pomembno, ko govorimo o komentarju v tiskanih medijih, saj bralec sam izbira, katere vsebino hoče prebrati, poslušalec pa radio posluša, če pa vsebini komentarja ne more slediti, mu preostane le, da ga preneha poslušati (glej Krišelj 1994/95: 11).

Krišelj (1994/95: 9–10) navaja še nekaj zakonitosti, ki jih mora radijski komentar upoštevati:

- biti mora prepričljiv, in sicer tako, da poslušalec verjame avtorju kot interpretu, kot tudi vsebini;

- interpretacija mora biti izvedena na ravni ustrezne radiofonske kulture govora;
- argumenti morajo biti nanizani v logičnem in razumljivem sosledju, tako da poslušalci zlahka lahko sledijo in vsebini namenijo vso pozornost.

4.2.1 *Radijski komentator*

Radijski komentatorji so »novinarji, ki se povsem razumejo na to zahtevno novinarsko zvrst. Biti morajo torej novinarji, o katerih že lahko govorimo, da so t. i. »radijska govorna osebnost« (glej Krišelj 1994/95: 171). Pirčeva (2005: 171) pa dodaja, da so komentatorji »najboljši radijski novinarji, dobri poznavalci problematike, odlični interpreti, pisci z analitičnim mišljenjem in razvito sposobnostjo za predvidevanje razvoja dogodkov.«

Ker komentar praviloma sledi vesti, prejemniki določeno znanje o temi, ki jo komentar obravnava, tudi že imajo, zato je »nova naloga komentatorja, da ustvari novo znanje o doslej že znani stvari« (Krišelj 1994/95: 6).

Radijski komentator mora upoštevati, da komentar ni njegova solistična akcija, kjer bi lahko izražal svoja mnenja in stališča, ne da bi jih utemeljeval z dejstvi. Vseeno pa mora komentar nositi osebni pečat, ki ga dobi s stilom avtorjevega pisanja, pa z njegovim govorom in značilno angažirano interpretacijo (glej Pirc 2005: 168). Če pa komentator v svojem delu poslušalcem vsiljuje dejstva, podaja mnenja, ki nimajo dokazov, si s takšnim odnosom ogroža ugled. Krišelj (1994/95: 8) še dodaja, da so takšna dejanja prej posledica zelo dobro informiranega novinarja in ne nekoga, ki o temi ne bi imel dovolj znanja.

Med komentatorjem in poslušalcem se mora vzpostaviti odnos, ki mora temeljiti na spoštljivi ravni in na osebni prepričanju komentatorja, da ima pred seboj sebi enakega sogovorca in da je njegov namen le, da védenje, ki ga komentator in poslušalec že delita, s svojim komentatorskim prispevkom le še pogloblja (glej Krišelj 1994/95: 9).

Kljub upoštevanju vseh navodil in lastnosti, ki označujejo radijskega komentatorja, pa se verjetno najboljši komentatorji že rodijo, saj jih poleg vsega morajo vzljubiti predvsem poslušalci. Tudi vsega, kar navaja Pirčeva (2005: 171), verjetno ni mogoče pridobiti le z učenjem: »Komentator se mora jasno izražati, njegov osebni slog mora biti prepoznaven, ponašati se mora z ustreznim radijskim glasom, dobro, logično interpretacijo, biti mora izobražen človek, široka, odprta osebnost, ki dobro razume splošne družbene razmere,

obvladati mora specializirana znanja, jih povezovati tudi z drugimi področji in dogajanji ter umeščati v širše okvire.«

4.2.2 Radijska govorna osebnost

Kot smo ugotovili, radijski komentator hkrati opravlja tudi vlogo radijske govorne osebnosti. Dragojlović (v Krišelj 1994/95: 49) pravi, da je to »oseba, ki jo poslušalec pozna po govoru; oseba, ki si s svojim govorom pridobiva poslušalce /.../.«

Gre torej za osebo, ki se hitro prilagaja različnim »vlogam« oz. dnevnim potrebam radijskega programa. Govorec mora biti sposoben podajati poglobljeno analizo dogajanja za potrebe informativnega programa, se v živo oglašati s kraja dogajanja ali pa sproščeno kramljati s poslušalci (glej Pivec 2004: 264). Vse to najdemo tudi pri Alešu Smrekarju, njegovo delo je sicer omejeno na področje športa, tako da se oglaša predvsem s različnih prizorišč športnega dogajanja, v okviru informativnega programa slišimo njegova poročila, komentarje, reportaže, poznamo pa ga tudi v vlogi voditelja športnega nedeljskega popoldneva. Njegova vloga je pomembna za stalne in zveste poslušalce, ki se zanašajo na to, da bodo pri določenih prenosih ali ob določenih dnevih zaslišali znan glas. Pivčeva (2004: 264) pravi, da je zanje pomemben občutek pripadnosti skupini, ki se »srečuje« z istimi voditelji. Prek govora pa ga spoznavajo tudi kot človeka. Odkrivajo njegovo osebnost, ki prav tako močno vpliva na to, ali ga bodo sprejeli ali ne. Tako lahko rečemo, da so prirojene značilnosti tiste, ki nekoga naredijo za znano radijsko osebnost, spet drugega ne.

Pirčeva (2005: 83) pravi, da govorec s svojim govorom poslušalcem razkriva svoje sposobnosti izražanja, ugotavljanja, povezovanja, produciranja idej, prepričljivost, znanje, odnos do sveta, artikulacijo. In na podlagi vsega tega, govorčeve osebnosti in govornih navad določeni govorniki postanejo radijske govorne osebnosti, o čemer odločajo poslušalci. Glas te osebe takoj prepoznamo. Praviloma naj bi bil mikrofonski, prijazen, bogat, živahen, prepričljiv, vsekakor pa ne monoton. Kaluža (v Krišelj 1994/95: 55) dodaja, da moramo upoštevati tako naravne značilnosti, kot so barva glasu, jakost in višina tona, pomembna je živost v govoru, pa hitrost, tudi naglasnost in nenazadnje (ne)prepričljivost.

Prijeten glas⁴ je za poslušalca eden prvih pogojev, da sploh prisluhne govorcu in da ga sprejme. Prijetnost glasu pa je pogojena s subjektivnostjo vsakega poslušalca posebej. Tako tudi Pirčeva (2004: 84) ne pozablja na subjektivna merila, ki so ključnega pomena, da poslušalci nekoga sprejmejo, drugega ne.

4.3 Vloga športnega komentarja

Komentar kot stalna oblika novinarskega sporočanja se v radijskih programih pojavlja vedno redkeje, na kar opozarja že Pirčeva (2005: 169). To sem pri zbiranju gradiva (športnih komentarjev) kmalu ugotovila tudi sama. »Pravi« komentariji, tisti, ki so tudi vnaprej napovedani kot komentariji, se namreč pojavljajo predvsem kot napoved oz. zaključek le najpomembnejših športnih prireditev, kot so evropska in svetovna prvenstva ali Olimpijske igre, pa ob morebitnih večjih presenečenjih v športnem dogajanju, ob koncu kariere pomembnejših akterjev itd. Povodov za komentar bi sicer lahko našli še veliko več, vseeno pa je »pravih« komentarjev na radiu vedno manj.⁵ Pirčeva (2005: 169) tudi ugotavlja, da se tisto, kar je komentariju podobno, največkrat napoveduje kar kot »prispevek«.

Čeprav je športno dogajanje za mnoge zgolj nepomembna dejavnost, ki služi zabavi, pa je vseeno treba upoštevati, da tudi to področje obvladuje politika, gospodarstvo, država in so zato bolj podrobni vpogledi v športno dogajanje potrebni.

Prav zato se športni novinarji ne bi smeli zadovoljiti zgolj z nizanjem športnih rezultatov in golih podatkov, pač pa je pomembno tudi odkrivanje ozadja športnega dogajanja. Za športnega novinarja je sicer posredovanje golih rezultatov, izjav športnikov, športnih udeležencev, kakovostnih, ozko strokovnih komentarjev najvarnejše, saj vsak podrobnejši vpogled širše razsežnosti v zakulisje športnih prireditev, športne politike ali športa nasploh že predstavlja tveganje z različnimi posledicami (glej Doupona in Petrović 2000: 182–183). Svojevrsten pogled na odnos med mediji in športom pa predstavlja tudi Igor Bergant (v Doupona in Petrović 2000: 183), ki pravi: »Skupni problem športa in množičnih občil je manipuliranje, pri čemer prevladujeta procesa politizacije in komercializacije. Ta pojava, ki

⁴ Barvo glasu naše uho izredno natančno zazna in glede na to se poslušalec ponavadi oceni, ali je glas prijeten ali ne (glej Krišelj 1994/95: 56–57).

⁵ Celoten športni program na Valu 202 je razdeljeno med mnogo športnih novinarjev; Aleš Smrekar v zimskem času pokriva predvsem alpsko smučanje, v poletnem času pa se ukvarja z jadranjem, včasih plavanjem. Komentariji vseh športnih novinarjev se sicer pojavljajo kar pogosto, če pa se osredotočijo na enega samega avtorja, pa je teh v kratkem časovnem obdobju precej manj.

prežemata šport in javno komuniciranje, izvirata iz istih središč moči, tako da so šport in javna občila v isti navezi oziroma v začaranem krogu. Obe strani sta manipulirani in obenem manipulirata.«

5. STIL V RADIJSKEM ŠPORTNEM KOMENTARJU

Stil v ožjem pomenu besede označuje način izražanja z vsemi sredstvi, ki jih pozna umetnost, barva, zvok, beseda. V njem se odraža človekov značaj, temperament, njegova vzgoja ter doživljanje sveta in življenja (glej Trdina 1979: 7).

V diplomski nalogi me bo zanimalo le področje jezikovnega stila, o katerem precej obsežno in zapleteno definicijo navaja Korošec (1998: 8), ki pa dodaja, da je za stilistično razpravljanje zadovoljiva definicija iz SSKJ-ja (1998), ki se glasi: »Stil je tipični izbor jezikovnih prvin v besedilu.«

Nekoliko bolj podrobno pa v Enciklopediji slovenskega jezika stil opredeljuje Toporišič (1992: 311): »Izraba prostih variantnih danosti: zlasti sredstev iz kakega jezika; katere koli jezikovne ravnine; časovnih, funkcijskih, socialnih zvrsti jezika; stalnih oblik sporočanja; zgradbenih značilnosti besedila; merjenosti besede; stilnih formacij; subjektivnega ali objektivnega tona.«

Dober jezikovni stil mora po mnenju Trdinove (1979: 10) imeti lastnosti, kot so slovnična pravilnost, besedna čistost, natančnost, besedna uglajenost, jasnost izražanja, jedrnatost, lahkotnost izražanja, naravnost in ustreznost. Ker se bom ukvarjala z osebnim stilom določenega avtorja, bom iskala predvsem lastnosti, ki so značilne za njegov način pisanja in ga ločijo od drugih avtorjev. Korošec (1998: 8) sicer pravi, da o popolnoma individualnem, avtorskem stilu sploh ne moremo govoriti, saj bi to pomenilo na enega tvorca omejen in drugim nerazumljiv jezik. Tako tudi ena izmed prvin njegove definicije stila, tj. sporočanje vidik stila, zajema pogoj, da tvorec in naslovnik razpolagata z obema skupno vrednostjo koda. Koroščevo (1998) delo *Stilistika slovenskega poročevalstva* tako podaja splošne stilne značilnosti v poročevalstvu, na podlagi katerih je mogoče ugotoviti, kaj je med stilnimi pojavi stvar splošne stilne norme in kaj spada k osebnemu avtorskemu stilu.

Vendar pa različnih definicij stila obstaja še mnogo. Tako npr. Van Dyke (v Milosavljevič 2003: 46) stil označuje kot »skupek lastnosti, menjajočih se strukturalnih značilnosti diskurza, ki so kazalec osebnih in družbenih okoliščin okoli govorca, ki so semantično, pragmatično in situacijsko stalne.« Njegovo definicijo stila sem omenila zato, ker še podrobneje definira več različnih oblik stila, med njimi tudi osebni stil, ki ga označuje kot skupek stilističnih značilnosti posameznikove rabe jezika v različnih situacijah. Govori pa tudi o stilu

novinarskega pisanja, ki je zanj »zapleten skupek stilističnih značilnosti, ki izhajajo iz okoliščin, kot so tiskani medij, javno in množično posredovana kultura, institucionalna brezosebnost, uradnost, izbor tem in zahteve produkcije.« Opreljuje pa tudi značilnosti vestičarskega stila, ki so brezosebnost, nepristranost, distanca, odsotnost nagovora prek uporabe druge osebe (ti), zgoščen stil pisanja, časovna omejenost, nevtralnost avtorja. Vse to lahko povežemo z vestičarsko in poročevalsko vrsto, kjer prevladuje informativna funkcija (glej Milosavljevič 2003: 48–49). Ko pa govorimo o komentarju, pa ne moremo govoriti o teh značilnostih, saj avtor v teh žanrih ne ostaja v ozadju, pač pa se izpostavlja s svojimi mnenji in stališči, pri čemer so dejstvom dodana tudi avtorjeva čustva in izkušnje.

5.1 Poročevalski stil

Športno poročevalstvo tako kot splošno poročevalstvo glede na vlogo jezika uvrščamo k t. i. publicistični funkcijski zvrsti (glej Korošec 2005: 259). Kot razlaga Kalin Golobova (2003: 56), se jezikovna zgradba besedil v dani funkcijski zvrsti prilagaja stilnim navadam, ki so odvisne od objektivnih stilotvornih dejavnikov, te pa se v času spreminjajo. Stilne navade lahko imenujemo stilne norme, ki določajo izbor in urejanje jezikovnih sredstev v sporočilih. Celota stilnih norm za dano zvrst tvori stilni tip.

Funkcijska zvrst je sicer ena izmed petih zvrstnih snopov (poleg socialne, časovne, mersnostne in prenosniške zvrsti), ki jih pozna slovenščina in v katero poleg publicističnega jezika spada tudi jezik praktičnega sporazumevanja, strokovni jezik raznih vrst in umetnostni jezik. Publicistični jezik obsega »samosvoje značilnosti jezika časopisja, revij, radia in televizije. To so predvsem prvine jezikovnih ravnin, ki pozornost naslovnika pritegujejo zlasti z nenavadnostjo slušne ali vidne strani jezika, /.../ s posebnim besedjem in živogovorno skladnjo, oboje prav rado čustveno in eksotično obarvano« (Toporišič 1994: 72–73). Da je publicistična zvrst izredno raznolika in neenotna, je razvidno tudi iz definicije, po kateri so v to zvrst vključena »javna besedila, namenjena javnosti (publice), torej besedila množičnih občil, to pa so dnevniki, tedniki, mesečniki, radio, televizija, plakat idr., kar pomeni zelo veliko različnih besedil, od vesti, člankov, komentarjev, do reportaž, feljtonov, recenzij, oglasov in kritik« (Kalin Golob 1999: 179). Na eni strani tako vključuje besedila, ki imajo značilnosti znanstvenih oz. poljudnoznanstvenih podzvrsti, objektivnost, nezaznamovanost

jezikovnih sredstev, na drugi strani pa besedila, ki že silijo v umetnostno zvrst, kjer je značilna uporaba čustveno zaznamovanih jezikovnih sredstev, pa tropov in figur (glej Kalin Golob 1999: 179).

Zato je znotraj publicistične funkcijske zvrsti smiselna ločitev ožjega področja, ki zajema poročevalska besedila in v katerih se uresničuje t. i. poročevalski stil, ki ga prvi omenja Korošec (1998: 10–12). Iz definicije publicistike lahko ugotovimo, da so temeljne značilnosti aktualnost, publiciteta in prepričevalnost, ki se uresničujejo prek poročil, informacij, posredovanja stvarnih vedenj ali vplivanskega govora. Na drugi strani pa stoji poročevalstvo kot »ožje publicistična dejavnost, praviloma dnevnikovega obveščanja javnosti o dogodkih in dogajanjih iz tistih sfer življenja, ki so našemu spoznanju dostopne in nas zanimajo« (Korošec v Kalin Golob 1999: 183–184). In iz te definicije, natančneje iz dnevniškega izhajanja, pa sta razvidna dva pomembna stilotvorna dejavnika, to sta podobna oz. ponavljajoča se okoliščina, ki jo ta besedila ubesedujejo, in časovna stiska, ki vplivata na oblikovanje posebnih značilnosti jezika in stila v poročevalstvu (glej Kalin Golob 1999: 184). Prav zaradi stilnih razlik je treba obravnavati poročevalska besedila kot posebno podzvrst publicistične funkcijske zvrsti.

Korošec (1998: 11–12) za to področje sprva uporablja izraz časopisni stil, vendar pa kasneje ugotovi, da so določene jezikovne prvine časopisnega stila identične s prvinami radijskega »časopisnega stila«, zato ga preimenuje v poročevalski stil. Poročevalski stil tako zajema oba prenosnika in se uresničuje znotraj časopisnega, radijskega in televizijskega poročevalstva, ki je izrazito dnevničarska dejavnost, hkrati pa dovolj dobro zoženo področje, da ne more zajemati takih besedil, kot so podlistek, umetnostna kritika, vsa oglaševalska besedila ipd. Poročevalski stil tako obsega stilotvorne prvine publicistične funkcijske zvrsti, predvsem t. i. vplivanske funkcije, pa tudi stilotvorne prvine vseh tistih besedil, katerih funkcija je samo informirati in so v nekaterih teorijah izločene iz publicistične zvrsti. Poročevalska besedila namreč zajemajo »tista besedila, ki so zasnovana predvsem na namenu prenesti sporočilo (informirati)«, kot tudi »tista, ki v iskanju stika z naslovnikom gradijo na vplivanskih, apelnih in vrednotilnih sporočanjih nalogah.« Ta delitev se tako sklada z delitvijo novinarskih stalnih oblik sporočanja na informativno in interpretativno zvrst, ki jo navaja Koširjeva (1988). Sicer pa tudi Koširjeva (1988: 21) ločuje med novinarskimi in publicističnimi besedili. Razlika se nahaja v tvorcu besedila, kar pomeni, da si nasproti stojita publicist, ki se »na javnost obrača kot osebnost s svojim individualnim stališčem, ki se z »javnim mnenjem« sklada ali pa je nalašč v nasprotju«, in novinar kot »družbeni delavec, ki

svojo osebnost postavlja v ozadje, v ospredje pa pomene dogodkov, kakor so jim bili podeljeni. Naslovnika po novinarski konvenciji zanima dogodek /.../, pri publicističnem sporočanju pa ga zanima mnenje osebnosti (publicista), njegova interpretacija (čtetudi istega) dogodka.« Kalin Golobova (1999: 184) razlaga, da se po Koširjevi to kaže v rabi ekspresivnega izrazja v publicistiki, ki pa naj bi nas v novinarskih besedilih »odbilo«, s čimer pa se ne strinja, saj pravi, da tudi v novinarskih besedilih interpretativne zvrsti avtor lahko svojo prisotnost, mnenje izraža z zaznamovanimi, tudi ekspresivnimi jezikovnimi sredstvi, torej aktualizmi, ki so en pol stilističnih posebnosti poročevalskega stila.

5.2 Avtomatizem : aktualizem

Slovenska jezikoslovna literatura različnih avtorjev nam ponuja delitev jezikovnih sredstev na stilno nevtralna in stilno zaznamovana jezikovna sredstva. V prvo skupino spadajo sredstva, ki vzbujajo samo predstavo nanosnika in jih ne spremlja prizvok čustvenosti, socialne in funkcijske zvrstnosti, normativne posebnosti, časovnosti ali celo napačnosti. V drugo skupino pa uvrščamo stileme, ki so stilno zaznamovana, od nevtralnih posebna sredstva jezika, s katere koli njegove ravnine (glej Toporišič 1992: 311). Določena jezikovna sredstva so v odnosu do drugih zaznamovana že sama po sebi, ne glede na sobesedilo, spet druga pa svojo zaznamovanost dobijo v konkretnem besedilu ali pri prenosu iz ene v drugo funkcijsko zvrst. Tako torej poznamo razmerje oz. nasprotje stilno nevtralna : stilno zaznamovana jezikovna sredstva (glej Korošec 1998: 13).

Toda Korošec (1998: 13) opozarja, da takšno razmerje lahko upoštevamo pri analizi umetnostnih besedil, znotraj poročevalskega stila pa si nasproti stojijo avtomatizmi in aktualizmi, saj v okviru poročevalskih besedil določeni stilemi dobijo drugačno vrednost. Tu določene besedne zveze in stavčne konstrukcije obravnavamo kot nevtralna jezikovna sredstva, kot avtomatizme, ki so aktualizirani šele tedaj, ko so preneseni v drugo funkcijsko zvrst, kjer tvorijo samostojno skupino in so pravo nasprotje vsem drugim sredstvom (glej Korošec 1998: 13–14).

V nadaljevanju se bom tako posvetila predvsem aktualizaciji, ki po definiciji določa tipično avtorske, torej interpretativne žanre, kamor sodi tudi komentar.

Aktualizacija namreč »pomeni novo, svežo, posebno, nenavadno uporabo jezikovnih sredstev za doseg posebnega učinka« (Korošec 1998: 14). To, kar nastane z aktualizacijo, imenujemo aktualizem, ki je v nasprotju z avtomatizmom, namenjen enkratni uporabi. Aktualizacija v poročevalstvu »ni zgolj formalni govorniški okrasek (čeprav /.../ je tudi to). Pomeni predvsem odmik od neposredne označbe predmeta govora, tako da z njo tvorec dejansko posega v spoznano in na novo poimenovano resničnost, s tem pa je aktualizacija sredstvo, s katerim tvorec išče pot k naslovniku, navezuje stik z njegovim izkustvenim svetom, da bi sprožil njegovo razumsko in čustveno dejavnost« (Korošec 1998: 13).

»Stilemi, s katerimi tvorec stilno zaznamuje sporočilo, ga aktualizira, so vsa jezikovna sredstva, ki iz nevtralnega sobesedila izstopajo s svojo opaznostjo, v svojem naravnem okolju pa ne bi bila opazna« (Korošec 1998: 13). In če je takšna uporaba smiselna, se pravi, da prikazuje tvorčev namen, potem je svoje sporočilo aktualiziral. V to skupino spada »vse, kar tradicionalno štejemo k tropom, dalje besedne igre, ekspresivnosti, ki nastanejo zaradi prenosa iz zvrsti v zvrst, ironizmi, neologizmi itn.« (Korošec 1998: 13).

5.2.1 Posebnosti v športnih poročevalskih besedilih

V podpoglavju 5.2 sem obravnavala značilnosti poročevalskega stila na splošno, opaziti pa je mogoče tudi nekaj posebnosti, ki se pojavljajo v besedilih športnega poročevalstva.

Verovnikova (2005: 121) ugotavlja, da je pri poročanju o športnih dogodkih prisotno stilno opazno izražanje, kar je do neke mere pričakovano in upravičeno. Pravi, da so športni dogodki v veliki meri določeni s podobnimi, ponavljajočimi se okoliščinami, kar privede do nešteto zanimivih, razburljivih, slabih, povprečnih, neatraktivnih tekem in nastopov, uporaba stilemov pa novinarjem omogoča, da se izognejo suhoparnemu poročanju.

Določene posebnosti v športnem poročevalstvu opaža tudi Kalin Golobova (2004: 50) in so pravzaprav moderne realizacije prepleta na osi knjižnost – neknjižnost, pisnost – govornost. Pogosto se v športnih poročevalskih besedilih pojavljajo žargonizmi, ki v knjižni jezik vstopajo iz neknjižnega, tako v pisnem kot govornem prenosniku. Naslednji preplet se je pojavil na osi iz knjižne pisnosti v knjižno govornost, in sicer metaforična zveza (ta smučar sodi v sam svetovni vrh), ki se je sprva pojavljala med športnimi poročevalci, kasneje pa so jo prevzeli tudi športniki sami. Iz govorne pogovornosti pa je v govorno in tudi pisno

knjižnost vstopila t. i. izvajalniška predpona: Moram reči, da ..., s katero govorec pridobiva nekaj časa za nadaljnjo tvorbo sporočila.

In tudi Korošec (2005: 265) v športnem poročevalstvu ugotavlja tipično športnoročevalske aktualizme. Kot pogoj za učinkovitost aktualizmov, ki so enkratne in izrazito individualne stilne tvorbe, navaja tudi izvenjezikovne okoliščine, ki izhajajo iz značilnosti športa kot dejavnosti: specializacija, množičnost in pogostost ponovitev. To pomeni, da morata tvorec in naslovnik poznati specialno besedje posamezne stroke, množičnost pa ne pomeni zgolj zanimanja za šport, se pravi branja o njem, ampak tudi prakticiranje, kar privede do aktivne rabe športnega izrazja, tudi neknjižnega žargonskega.

In zaznamovanost športnoročevalskih aktualizmov je posledica vseh treh okoliščin. Korošec (1998a: 266) jih razvršča v tri skupine glede na intenzifikacijo stilotvornega sredstva. Prvi so aktualizmi od terminov k žargonizmom, s katerimi tvorec označuje na nov, po možnosti krajši način. Športni poročevalci namreč pogosto niso le poznavalci pravil športnih iger, pač pa jih tudi izvajajo, kar pomeni, da podatke pridobivajo iz neposrednih stikov s športniki, zato tudi poznajo njihov način izražanja, se pravi tudi njihov športni žargon. To njihovo izražanje, ki zajema tako termine, nevtrarno in slikovito opisovanje, pa vključujejo tudi v svoja poročila, ki jih aktualizirajo v smislu žargonskosti.

V drugi skupini so aktualizmi od splošnih k posamičnim, s katerimi se tvorec izogiba ponovitvam in so tudi že bolj opazni. Tudi ti aktualizmi so posledica dejstva, da so športni poročevalci del družbe športnikov in so z njimi precej domači. V to skupino torej sodijo vsa preimenovanja uradnih nazivov športnih društev, ekip, reprezentanc.

Najbolj avtorsko učinkoviti, stilno izraziti pa so aktualizmi od navdušenja k vznesenosti, s katerimi tvorec izraža lastno stališče in vrednoti, hkrati pa so tudi reprezentančni kazalniki športnoročevalskega stila. Ti aktualizmi so po načinu tvorbe, po metaforičnem premiku, podobni aktualizmom iz dnevnškega poročevalstva o politiki, gospodarstvu, le da so športni bolj sproščeni, igrivi, lahkotni, presenetljivi (glej Korošec 1998a: 266).

6. JEZIKOVNO-STILNA ANALIZA SMERAKARJEVIH KOMENTARJEV

Na izbor sredstev in na končni stil nekega besedila vplivajo t. i. stilotvorni dejavniki, ki jih glede na okoliščine delimo na objektivne in subjektivne stilotvorne dejavnike. Subjektivni stilotvorni dejavniki so tisti, ki tvorijo individualni, avtorski stil. K tem dejavnikom uvrščamo avtorjevo splošno in strokovno izobrazbo, kulturno in družbeno razgledanost, poznavanje teme, življenjsko izkušnost, obvladanje koda, pa tudi trenutno fizično in psihično stanje itd. Nasproti tem pa stojijo objektivni stilotvorni dejavniki. Kot sem že izpostavila v uvodu diplomske naloge, me bodo zanimali vplivi naslednjih objektivnih stilotvornih dejavnikov: radia kot medija, športa kot obravnavane tematike, komentarja kot stalne oblike novinarskega sporočanja in poročevalskega stila kot stilnega tipa, ki se uresničuje v poročevalskih besedilih.

6.1 Vpliv pravil radia kot medija na Smrekarjev izbor jezikovnih in stilnih sredstev

Z enim izmed delovnih vprašanj, ob katerem bom izpeljala stilno analizo, bom ugotavljala, koliko na Smrekarjev izbor jezikovnih in stilnih sredstev vplivajo pravila radia kot medija oz. radijskega novinarstva. O pravilih, ki jih določajo različni teoretiki, sem razpravljala že v 2. poglavju teoretičnega dela, še enkrat pa bom izpostavila dve največkrat omenjeni in zato verjetno ključni značilnosti radijskega novinarstva.

6.1.1 Odsotnost slikovnega gradiva

Ugotovila sem, da je odsotnost slikovnega gradiva najbolj tipična lastnost radia kot medija in ji je zato pri oblikovanju radijskega sporočila treba nameniti največ pozornosti. Če na kratko povzamem: pravila radijskega novinarstva zahtevajo, da je na radiu vse opisano in podano tako, da poslušalci kljub odsotnosti vizualnih podatkov sporočilo lahko razumejo, kar omogoča spretna uporaba besed radijskih govorcev. Michael in Suzanne Osborn (1994: 268–

269) pa navajata tudi sredstva, ki govorniku omogočajo, da lažje slika z besedami. To so primera, metafora, sinekdoha, metonimija itd. Ta sredstva Trdina (1979) obravnava kot različne oblike tropov in figur, zato tudi v Smrekarjevih komentarjih, ki so radijska sporočila, lahko pričakujemo tovrstna sredstva izražanja.

Trope in figure pa Korošec (1998: 13) obravnava kot aktualizme. Naj na kratko še enkrat povzamem značilnosti aktualizmov in aktualizacije; aktualizacija »pomeni predvsem odmik od neposredne označbe predmeta govora, tako da z njo tvorec dejansko posega v spoznano in na novo poimenovano resničnost, s tem pa je aktualizacija sredstvo, s katerim tvorec išče pot k naslovniku, navezuje stik z njegovim izkustvenim svetom, da bi sprožil njegovo razumsko in čustveno dejavnost« (Korošec 1998: 13). Aktualizmi so značilnost poročevalskega stila, ki se uresničuje v poročevalskih besedilih, kamor sodijo »tista besedila, ki so zasnovana predvsem na namenu prenesti sporočilo (informirati)«, kot tudi »tista, ki v iskanju stika z naslovnikom gradijo na vplivajskih, apelnih in vrednostnih sporočanjških nalogah (Korošec 1998: 12). Med poročevalska besedila torej sodijo besedila, ki jih Koširjeva (1988) uvršča v informativno in interpretativno zvrst, kamor sodi tudi komentar.

Zato v Smrekarjevih komentarjih lahko pričakujemo aktualizme, ki jih na splošno prištevamo k tropom in figuram, kot tudi ostale aktualizme, s katerimi pa se bom ukvarjala v nadaljevanju jezikovno-stilne analize.

6.1.1.1 Tropi

Aleš Smrekar v športnih komentarjih najpogosteje posega po metafori, ki jo uporablja predvsem za izražanje svojega mnenja in stališča. Ugotavljam, da so metafore prisotne v vseh delih komentarja, saj tudi sicer avtor svoj subjektivni odnos do športnega dogajanja podaja ves čas, že v samem uvodu, še pogosteje v jedru, pa tudi zaključna misel je pogosto predstavljena na metaforičen način. To ugotovitev lahko potrdim z mnenjem Korošca (1998: 21), ki pravi, da so metafore, pa tudi ostale oblike tropov, sredstva, s katerimi tvorec vrednoti vsebino povedanega oz. izraža stališča.

Uporaba metafor Smrekarju omogoča tudi, da svoj pogled na dogajanje poslušalcem lahko predstavlja na bolj slikovit, živ način, kar je še toliko bolj pomembno, saj je radio medij, kjer si ljudje ne morejo pomagati s sliko ali večkrat prebrati besedilo, da bi ga lažje razumeli. Metafora namreč, kot razlaga Trdina (1979: 27), »obstoji v tem, da zaradi neke podobnosti

prenesemo pomen z enega predmeta na drugega«. Uporaba metafor tako avtorju omogoča, da tudi morebitnim nepoznavalcem športno dogajanje lahko predstavlja na bolj razumljiv način, s tem pa njegovi komentarji postanejo bolj privlačni in zanimivi za poslušalce, hkrati pa tudi bolj dostopni širšemu krogu ljudi, kar je za radijsko sporočilo še toliko pomembnejše, saj kot pravi Krišelj (1994/95: 11), mora avtor radijskega sporočila vedno upoštevati tudi dejstvo, da radio poslušajo tudi ljudje, ki o obravnavani temi nimajo zadostnega znanja.

Z uporabo metafor pa Smrekar opozarja tudi na svojo zmožnost jezikovnega izražanja, kar ugotavlja tudi Korošec (1998: 21), ki na splošno trope označuje kot sredstva za izražanje posameznikove jezikovne ustvarjalnosti.

Če je torej prisotnost različnih oblik tropov v Smrekarjevih komentarjih pričakovana, različni teoretiki jih namreč prepoznavajo kot sredstva za premagovanje odsotnosti slikovnega gradiva, po drugi strani pa so aktualizmi del poročevalskega stila, bom v nadaljevanju še posebej pozorna na morebitne posebnosti, ki jih bom lahko prepoznala kot del Smrekarjevega osebnega stila.

Ugotavljam, da Smrekar metaforičen način izražanja pogosto uporablja v več zaporednih povedih, se pravi, da določen problem, pohvalo, navdušenje ali razočaranje v celoti razlaga, obravnava s pomočjo metafor. Naslednji primer je le eden izmed mnogih:

»Fantje niso ravno vzor moštvenega duha, ampak dokler **ta voz še pelje v pravo smer**, naj bo. Ko bo zašel na enem od križišč, pa vsaj vemo, kaj bo potrebno še storiti. Deskanje je res individualen šport, a povsod velja pravilo, da je **z močno verigo vedno**, kot po pravilu, močnejši tudi vsak njen člen. In tokrat v Torinu **veriga** ni bila najmočnejša (Šušteršič in Knajfelj sta obtičala v kvalifikacijah), a na srečo sta bila zelo trdna člena najbolj vitalna člena, ki si zaslužita oceno prav dobro – na odlično pa lahko še računamo.«

Takšni primeri so značilni za Smrekarjeve komentarje, saj so del skoraj vsakega komentarja, česar pa ne prepoznam kot posledico upoštevanja pravil za oblikovanje radijskega sporočila, pač pa kot izraz njegove jezikovne ustvarjalnosti oz. kot del njegovega osebnega stila izražanja. Če zgoraj omenjeni primer analiziramo še natančneje, ugotovimo, da slovensko deskarsko reprezentanco označuje kot »voz« oz. v nadaljevanju tudi kot »verigo«, tovrstna

metafora pa se ponovi v še enem izmed njegovih komentarjev, ki je bil del stilne analize, ko opisuje slovensko alpsko reprezentanco:

»Ko si bodo odgovorni v **alpskih reprezentancah priznali, da je voz povsem zašel s poti**, ki prinaša uspeh in da so na smučarski zemljevid gledali z napačne strani, šele potem bomo lahko govorili o zaustavitvi trenda, ki je v zadnjih letih obrnjen le navzdol. Čakati, da se bo drsenje ustavilo samo, če sploh lahko govorimo o drsenju, saj smo tako rekoč na dnu, pomeni le to, da bomo ostali še brez tistih, zelo redkih v naših ekipah, ki so že pokazale, da sodijo med najboljše.«

Ta primer pa potrjuje tudi ugotovitev, da svoja mnenja in stališča poslušalcem predstavlja na metaforičen način v več zaporednih povedih.

Opazila sem še nekaj primerov metafor, ki se prav tako med 16-imi analiziranimi besedili ponavljajo, kar prepoznam kot posebnost njegovega izražanja, po katerem ga prepoznajo tudi poslušalci:

»Ker je to Aleš sopotnik, Slovenec, ki je nekdaj deloval v naši reprezentanci, zdaj pa je že nekaj let človek, ki je **pomemben kamenček v mozaiku** Anjinih uspehov.«

»Po lanskem sezoni, ki jo je zaznamovala poškodba hrbta, je začel sodelovati s češkim strokovnjakom Romanom Tepijem, ki je dodal še nekaj **manjkajočih kamenčkov v mozaik** in ta je zdaj že skorajda sestavljen.«

Če torej samo uporabo različnih oblik tropov prepoznamo kot del pričakovanih stilnih sredstev v Smrekarjevih komentarjih, pa lahko ponavljanje istih metafor in pa dejstvo, da Smrekar z uporabo metafor izraža svoje mnenje in vrednoti vsebino povedanega v več zaporednih povedih, prištevamo k njegovemu osebnemu stilu izražanja, po katerem ga poznajo poslušalci. Pogosto ponavljanje enakih oz. zelo podobnih metafor sicer povzroča nasprotni učinek, saj metafore izgubljajo del pozornosti, ki bi jo sicer pritegovale s svojo neobičajnostjo v odnosu z nezaznamovanimi stilnimi sredstvi. Takšne metafore, ki se ponavljajo večkrat in vedno poimenujejo isto prvino realnosti, pa postajajo ustaljena poimenovalna sredstva in se kot taka utrdijo med avtorjem in naslovniki. S tem se po funkciji sicer približujejo avtomatizaciji, vendar pa so tudi takšne metafore še vedno zaznamovana stilna sredstva, ki uspejo razbiti monotonost poročevalskega besedila (glej Červ 2006: 61).

V nadaljevanju bom natančneje razdelala različne oblike metafor, kot jih obravnava Trdina (1979), h kateri prišteva primero ali komparacijo, ukrasni pridevek, poosebitev ali personifikacijo ter stalno reklo ali frazo.

PRIMERA ALI KOMPARACIJA

Smrekar v besedilih uporablja primero ali komparacijo, ko obstaja nevarnost nepravilne interpretacije tistega, o čemer razglablja, saj primera na najbolj očiten način ilustrira predmet obravnave oz., kot pravi Trdina (1979: 27), je do konca izpeljana metafora, kar lahko razumemo kot najbolj preprosto primerjavo enega predmeta z drugim. Davidson (1996: 203) pa dodaja, da so vse primere resnične, medtem ko je večina metafor neresničnih. Primera ali komparacija poslušalcem tako na najbolj preprost način skuša razložiti oz. pojasniti obravnavano tematiko, ne da bi si jo naslovnik lahko napačno razlagal.

Primero sicer prav tako uporablja, ko izraža svoje mnenje ali stališče, s tem pa njegovo mnenje še bolj izstopa iz samega besedila:

- **»Tretje mesto v Kilu, resda v nepopolni konkurenci, je potreboval kot Sahara vode...«**

Primere ali komparacije sicer niso pogoste v Smrekarjevih komentarjih, jih pa prepoznam kot eno izmed možnosti, s katerimi opredeljuje svoj odnos do obravnavanega.

POOSEBITEV ALI PERSONIFIKACIJA

Pogosteje Smrekar uporablja poosebitev ali personifikacijo, ki je naslednja v skupini metafor. S to prvino Smrekar pogosto aktualizira svoje besedilo zato, da določene predmete, ki jim pripisuje človeške lastnosti, še bolj izpostavlja, s tem pa postajajo pomembnejši. Širše gledano, pa tudi s poosebitvami Smrekarjevi komentarji pridobivajo zanimivost in privlačnost za širše poslušalstvo. To dokazujejo tudi naslednji primeri:

- **»Sodelovanje je rodilo 44-čoveljsko jadrnico RC44, ki je dvignila mnogo prahu v svetu jadrnanja, prislužila si je že tudi naslov najbolj inovativne jadrnice letošnjega leta.«, »olimpijski duh pa naj bi še živel ...«, »sinočnji poraz Olimpije sicer izgleda nesrečen ...«, »... a kot izgleda so se črni oblaki ustavili nad Tivolijem in tam jim je tako všeč, da kar ne želijo drugam.«;**

UKRASNI PRIDEVKI

Smrekar v komentarjih obravnavano tematiko predstavlja na zelo slikovit način, kar dokazujejo pogosta uporaba metafor, pa tudi primer in poosebitev. Za poživitev besedila se uporabljajo tudi ukrasni pridevki, ki jih Trdina (1979: 29) opisuje kot besede, ki slikovito prikazujejo bistveno lastnost kakega predmeta. Ugotavljam pa, da Smrekar ukrasnih pridevkov ne uporablja pogosto. Večina ukrasnih pridevkov, ki so del njegovih komentarjev, so t. i. stalni pridevki, ki v samem besedilu ne izstopajo, pač pa jih ubesedovanje športnega dogodka zahteva samo po sebi (vrhunski šport, bronasto kolajno, z velikih tekmovanj, v zgodovini moderne smučarske dobe, po zlati kolajni, na zmagovalnem odru, prestižni pokal itd.). Ostali ukrasni pridevki, ki se sicer redkeje pojavljajo v komentarjih, pa prav tako ne sodijo med izvirnejša sredstva izražanja, pač pa le pripomorejo k lažjemu razumevanju Smrekarjevih mnenj in stališč o športnem dogajanju (črni oblaki, prvovrstna senzacija, iz šampionskega testa, zmagovalna energija, iz začaranega kroga itd.).

FRAZEMI

Smrekar za lažje razumevanje njegovih komentarjev pogosto posega tudi po frazemih. Uporablja jih, ko dogodek komentira, ko podaja svoje mnenje ali stališče. Tudi Korošec (1998: 20) frazeme v poročevalskih besedilih označuje kot pogoste aktualizme, s katerimi avtor vrednoti, izraža stališče ali preprosto poživlja besedilo, s čimer se strinja tudi Križaj Ortarjeva (2006: 79), ki dodaja, da se prav zato najpogosteje pojavljajo v publicističnih besedilih, predvsem v ocenah in komentarjih, kjer se pojavljajo kot sredstva vrednotenja.

Ko Smrekar za izražanje svojega mnenja uporablja frazeme, njegova mnenja postanejo bolj opazna, saj frazemi zaradi splošne prepoznavnosti in razširjenosti njihove uporabe močneje vplivajo na ljudi, saj so zlahka razumljivi, ker pa so del govorice širokega kroga poslušalstva, so tudi bolj učinkoviti. Ugotavljam pa tudi, da frazeme Smrekar vedno uporablja za izražanje pozitivne ocene oz. ob spodbujanju športnikov, kar dokazujejo tudi naslednji primeri:

- »... nikoli ni vrgel puške v koruzo ...«, »... trdo delo bo obrodilo sadove«, »... in imel vse niti v svojih rokah«, »... kot vedno je zobe pokazal«, »... in da je mera polna«, »... vsaj delni obliž na rano«;

METONIMIJA ALI PREIMENOVANJE

Metafora predstavlja temeljno obliko tropov med besedami v prenesenem pomenu, poznamo pa tudi besede v zamenjanem pomenu, kjer temelj predstavlja metonimija ali preimenovanje. Tudi ta sredstva so v Smrekarjevih besedilih pogosta. Z njimi poživlja svoje besedilo, hkrati pa skupaj z ostalimi tropi izraža svoje jezikovno znanje. Preimenovanje mu omogoča tudi, da se lahko izraža na krajši način, kar zahtevajo tudi radijska pravila, vseeno pa ugotavljam, da so metonimije predvsem posledica njegove jezikovne ustvarjalnosti in lastne težnje, da se pri ustvarjanju besedila ne bi ponavljal. To obliko tropov uporablja tako pri podajanju dejstev in za dogodek pomembnih informacij (»da je **Skandinavija** v posamičnem delu prvenstva pobrala polovico odličij ...«, »**A Blitz aus Pitz, Blisk iz doline Pitz**, ki bo v torek praznoval 28. rojstni dan ...«), kot tudi pri izražanju svojega mnenja (»... zavidanje **vsega sveta** ...«, »... **lokalno okolje** veselo in mu bo pomagalo ...«, »Vsaj v športu bi morala **politika** ostati pred dvorano.«, »... sta **Kitzbühl**, z resda zelo slabo pripravljeno progo, sploh pa včerajšnja predstava na odlično pripravljenem smučišču, te upe razblinila.«, »**Olimpijske igre** so jasno pokazale ...«).

V Smrekarjevih besedilih sem našla zelo veliko različnih oblik tropov. Na prvem mestu bi izpostavila metafore, ki vsekakor prevladujejo in so opazne že na prvi pogled. Ugotavljam, da so metafore del njegovega osebnega stila, saj se pojavljajo v veliki količini in so del vseh njegovih besedil, ki so bili del analize. Vseeno pa Smrekar pri pisanju vedno ostane na ravni razumljivega in smiselnega izražanja, saj so njegove metafore vsakdanje, njihova raba je pogosta, saj ne gre za kreativne metafore, ki bi bile izključno Smrekarjevo sredstvo izražanja. Takšne metafore so razumljive tudi zunaj besedila, zato jih je mogoče za izražanje istega pomena uporabljati v najrazličnejših sobesedilih. Sicer popolnoma izgubijo avtorski pečat, so pa pripravljena sredstva, ki jih lahko razume in uporablja kdor koli (glej Červ 2006: 62). Pri spremljanju športnega dogajanja pa so preprosta in razumljiva sredstva izražanja še toliko pomembnejša, saj le tako širok krog poslušalcev lahko spremlja tudi športni del radijskega programa. Kljub temu pa tudi takšne metafore uspejo pritegovati pozornost poslušalcev, saj z njimi avtor odraža drugačen, bolj poglobljen način razmišljanja o športnem dogajanju.

Razumljivost je poleg čim večje informativnosti in neredundantnosti jezika pogoj za dober novinarski jezik, kar pa deluje proti uporabi kreativnih metafor, saj že preprosta metafora zahteva vsaj nekoliko več intelektualnega napora kot dobesedno rabljena beseda, kreativna metafora pa je tako vsaj na prvi pogled v popolnem nasprotju s potrebami novinarskega besedila, ki se odražajo v informativnosti in jasnosti (glej Červ 2006: 54–55). Če upoštevamo

mnenje Reumanna (v Erjavec 1998: 82), ki pravi, da čim večje je občinstvo, tem bolj ga mora novinar upoštevati pri izbiri stilističnih sredstev, in dodaja, da razumljivost poenostavlja besede, zaradi časovne in prostorske stiske pa novinar posega po kratkih jezikovnih oblikah, potem je tudi uporaba razumljivih in vsakdanjih metafor, po katerih posega Smrekar, odraz prilagajanja potrebam in razmeram, v katerih nastaja novinarsko besedilo.

6.1.1.2 *Figure*

Ugotovila sem, da Smrekar bolj pogosto kot figure uporablja različne oblike tropov, kar pomeni da njegov osebni stil bolj kot na posebnem načinu postavljenih in izgovorjenih besed, kot Trdina (1979: 38) označuje figure, temelji na uporabi prenesenega oz. zamenjanega besednega pomena, se pravi tropov.

Kljub temu pa sem našla bolj pogost pojav vsaj nekaterih figur: ponavljanja ali iteracije, govorniških ali retoričnih vprašanj, stopnjevanj ali klimaksov ter pretiravanj ali hiperbol. S temi sredstvi Smrekar poživlja svoje besedilo, saj kot razlaga Trdina (1979: 38), je za figure značilno, da »dajejo besedam samosvojo obliko, svežino, učinkovitost, lepoto, ostrino misli in govorniško silo«.

PONAVLJANJE ALI ITERACIJA

Smrekar se za ponavljanje iste besede odloča tedaj, ko želi, da poslušalci ne bi prezrli določenega podatka, ki je pomemben za razumevanje bistva obravnavane teme oz. ko želi poudariti določene vidike nekega dogodka, na katerih temelji njegovo mnenje. Trdina (1979: 42) sicer pravi, da se avtor odloča za ponavljanje tiste besede ali besedne skupine, s katero hoče vzbujati posebno pozornost, kar pa ne drži za Smrekarja, saj ugotavljam, da ne želi vzbujati pozornosti s tisto besedo, ki jo ponavlja, pač pa s ponavljanjem iste besede njegovo mnenje v celoti bolj izstopa in ima na poslušalce večji vpliv, ker je enostavno bolj opazno. To dokazujeta tudi naslednja primera, ko Smrekar s ponavljanjem besede oz. besedne zveze skuša pritegniti pozornost poslušalcev, s tem pa se povečuje verjetnost, da bodo poslušalci sporočeno pravilno dojemali:

»**To, kar je** Tiger Woods v golfu, **to, kar je** Roger Federer v tenisu, **to, kar je bil** Michael Schumacher v F1, pa še bi lahko našteval, skratka, **to je** v jadranju 44-letni Novozelanec Russell Coutts.«

»**Dejstvo je**, da je v Piemontu potekalo dvoje Olimpijskih iger – ene v Torinu in druge v gorah okrog Sestriera. **Dejstvo je**, da kljub približno milijonu prodanih vstopnic za tekmovanja, le-ta niso bila popolno obiskana – s častnimi izjemami. **Dejstvo je**, da organizatorji niso poskrbeli za transport z enega na drugo prizorišče, tako kot so obljubili. **Dejstvo je** tudi, da so bila prizorišča lepo razmetana med seboj, tako da so nekateri več časa preživel v vozilih kot pa na tekmovanjih.«

Ponavljanje iste besede oz. besedne zveze Kmecl (1996: 128) sicer označuje kot negospodarno, kar tudi pravila radijskega novinarstva prepovedujejo, vendar pa omogoča, da besedilo na poslušalce »močnejše« učinkuje, s čimer pa se Kmecl (1996: 128) strinja, saj pravi, da se avtor za to odloča v trenutku čustvene vzburjenosti oz. ko skuša pri poslušalcu doseči učinek na čustveni ravni.

GOVORNIŠKO ALI RETORIČNO VPRAŠANJE

Naslednja figura, ki jo uporablja Smrekar, je govorniško ali retorično vprašanje. Retorična vprašanja v besedilih omogočajo, da se poslušalec lahko tudi sam vključuje v dogajanje, se pravi, da tudi sam aktivno razmišlja o obravnavani problematiki. Smrekar svoje mnenje tako pogosto izraža z retoričnimi vprašanji, s katerimi nas opozarja, da je na dogodek treba pogledati tudi z drugega zornega kota.

Z retoričnimi vprašanji se torej obrača na poslušalce. Uporablja jih, ko že izraža svoje mnenje, ki predstavlja logično rešitev nekega problema, tako da odgovori na vprašanja (odgovori poslušalcev) pomenijo le še potrditev tistega, o čemer je razpravljal Smrekar sam. Hkrati pa ustvarja možnost, da tudi poslušalci razmišljajo o morebitnih drugačnih rešitvah, kar potrjuje tudi Kmecl (1996: 126), ki pravi, da z retoričnim vprašanjem avtor prepričuje naslovnika, da si zamišlja odgovor in si s tem zadevo bolj živo in živahneje predstavlja: »**Samo trdo delo prinese uspeh. Ampak, ali tega res še ne vedo?**«.

Smrekar retoričnim vprašanjem pogosto dodaja tudi odgovore, kar pomeni, da imajo vprašalni stavki med povednimi predvsem vlogo vzbujanja pozornosti pri poslušalcih, da ti postanejo bolj pozorni na sporočilo: »Človek je jadral tako rekoč povsod po zemeljski obli ali pa vsaj v

vseh mondenih obmorskih središčih, ima dve domovanji. Prvo, stalno ob Ženevskem jezeru, drugo, počitniško pa v Portorožu. **Ne zveni slabo, kajne?** Pa še ceneje je verjetno kot izdelava oglasa in njegovo predvajanje na svetovnih televizijah. Tako pa zaenkrat, kjer koli se pojavi, novinarji poročajo, 44-letni novozelandski jadralec, ki živi ob Ženevskem jezeru».

Takšni primeri so v Smrekarjevih besedilih pogosti, ko svoje mnenje, ki ga izraža v več povedih, podaja tudi v obliki retoričnega vprašanja in odgovora. To figuro uvrščam med sredstva Smrekarjevega osebnega stila, saj takšen način izražanja prepoznam kot posebnost, ki kaže na njegovo jezikovno ustvarjalnost, saj z retoričnimi vprašanji vzbuja pozornost pri poslušalcih, kar ugotavlja tudi Trdina (1979: 48), ko razlaga, da vprašalna poved pač deluje močnejše od povednega stavka.

STOPNJEVANJE ALI KLIMAKS

Stopnjevanje ali klimaks je še ena izmed figur v Smrekarjevih komentarjih. To sredstvo uporablja za izražanje svojega mnenja, predvsem ko opozarja na slabosti v športnem dogajanju, ko izpostavlja problem, ki je v medijih izpostavljen že dalj časa oz. ki odraža bistvo športnega dogajanja, s tem pa njegovo mnenje postaja še bolj opazno.

Primeri iz Smrekarjevih besedil:

»Po učinku slovenskih tekmovalcev pa je bilo prvenstvo **eno najslabših, če že ne najslabše** v zgodovini moderne smučarske dobe pri nas ...«

»Lani s četrtnim mestom v Flachavu naš najboljši Mitja Dragšič, ki bi **moral biti vodja ekipe, to zimo nima niti ene uvrstitve med dobitnike točk**. S sinočnjo napako pred ciljem se mu ni uspelo uvrstiti niti v ekipo za Torino.«

»Zaradi slabih rezultatov je propadel tudi načrt, **poprava štartnih števil, še več, številke so z izjemo Vajdiča slalomisti pokvarili**«.

Ugotavljam, da Smrekar pri podajanju negativne ocene dogajanju v športu ne posega po sredstvih, od katerih se pričakuje čustveni odziv poslušalstva, saj prav stopnjevanje, kot razlaga Kmecl (1996: 128), predstavlja najbolj racionalno figuro, ki je najdlje od čustvenih pobud.

Analiza je pokazala, da so figure manj pogosta sredstva v Smrekarjevih komentarjih, sicer pa z njimi Smrekar vrednoti, izraža svoje mnenje in stališče, predvsem pa poživlja besedilo in vzbuja pozornost pri poslušalcih. Njegovi komentarji so zaradi uporabe figur za poslušalce bolj privlačni, saj športno dogajanje tudi z vsemi manj prijetnimi platmi predstavlja na lahkotnejši in zanimivejši način, dviguje napetost samega sporočila, določene probleme še posebej izpostavlja s pretiranimi oznakami, spet druge vidike športa pa s ponavljanjem skuša narediti še bolj opazne, hkrati pa skrbi, da jih poslušalci ne spregledajo.

Aktualizmi, ki jih na splošno prištevamo k figuram, so del poročevalskega stila, zato bolj kot njihov pojav k Smrekarjevemu osebnemu stilu prištevam uporabo samo določenih figur in njihovo realizacijo, ki odraža Smrekarjevo specifično jezikovno izražanje.

6.1.2 Skladnja radijskega sporočila

Prav zaradi odsotnosti slikovnega gradiva pa so v teoriji jasno določena tudi pravila radijskega jezika. O tem sem že razpravljala v poglavju Radijski jezik in govor. Ugotovila sem, da mora ta biti preprost, jasen, jedrnat in nedvoumen. Radijsko sporočilo mora biti zasnovano na preprost način, saj je neponovljivo, nasprotno pa zapletena struktura zlahka privede do dvoumnosti. V Smrekarjevih komentarjih zato lahko pričakujemo preproste povedi, z malo odvisnimi in prirednimi stavki, brez vrivanja in nepotrebnega ponavljanja besed.

Ugotavljam, da Smrekar že na samem začetku uporablja dolge večstavčne povedi, ki so skladijsko precej zapletene, saj so sestavljene z več odvisnimi stavki in priredji, pogoste pa so tudi medstave:

»Odločitev, da se po evropskih prvenstvih, ki sta ju končala povsem različno – Vinčenc po katastrofalnem začetku na 4. mestu, Žbogar pa šele na 11. v evropski konkurenci, v svetovni pa celo na 19. – najboljša slovenska jadralca pred nastopom v portugalskem Cascaisu pomerita še v Kilu, je bila pravilna.«

Dolga večstavčna poved na samem začetku se pojavlja pri kar desetih komentarjih, v dveh pa sicer začenja s kratko enostavno povedjo, a ji takoj sledi dolga večstavčna poved:

»Ocena 16-dnevnega tekmovanja na severu Švedske je dvoplastna. Organizacijsko je bilo to zelo uspešno prvenstvo, le naravo jo je nekoliko zagodla prirediteljem, tako da so morali urnik prilagoditi vremenu in tako prešteti manj gledalcev od napovedi – 80 tisoč – to je manj kot v Avstriji in Švici, ki sta v tem tisočletju že gostili tovrstno prireditev, a moramo vedeti, da je Aare daleč na severu tudi za tukajšnja merila.«

Takšna stavčna struktura je v nasprotju s pravili, ki določajo radijsko novinarsko sporočilo na splošno, saj ta predpisujejo čim bolj preproste povedi, z malo odvisniki in brez vrivanja, zato jo prepoznam kot del Smrekarjevega osebnega stila.

Takšna stavčna struktura pa se v Smrekarjevih komentarjih pojavlja tudi v jedrih, ki so prav tako pretežno sestavljena iz dolgih zapletenih povedi. Kratke enostavne povedi uporablja, ko poslušalcem predstavlja dejstva, ki so pomembna za razumevanje športnega dogajanja, hkrati pa želi tudi izpostavljati svoje mnenje:

»Da bo pred moškim veleslalomom in slalomskima nastopoma, slalom je najslabša disciplina ženske reprezentance, sodeč po rezultatih te in zadnjih zim, pa tudi v moškem delu reprezentance ni več paradna, najboljša uvrstitev na prvenstvu kombinacijsko enajsto mesto Petre Robnik, debitantke na prvenstvih, si seveda ni upal pomisliti nihče. Celo tisti, ki ne marajo alpskega smučanja in mu želijo najslabše, ne. In tudi to, da bi tokratno prvenstvo utegnilo biti najslabše od leta 1982, ne. **Pa smo zelo blizu tega.**«

»In v takšni situaciji bi človek pričakoval, da bodo vsi, ki so jih bila polna usta obljub, končno izpolnili dano besedo in odprli mošnjiček, ne pa da se v ozadju igrajo še politične igrice, na kar je sinoči pred tekmo opozoril tudi vršilec dolžnosti športnega direktorja Jure Zdovc, ki si prav tako srčno kot vsi ljubitelji košarke, želi rešitve. **Temu res ni kaj dodati.**«

Večina besedila pa je sicer sestavljena iz daljših povedi, z odvisnimi in prirednimi stavki ter medstavami, ki si sledijo ena za drugo, kljub temu pa ne morem reči, da bi bili njegovi komentarji nerazumljivi, saj si sicer podatki sledijo v logičnem zaporedju, k dodatnemu razumevanju pa pripomore tudi Smrekarjeva interpretacija, kar je pri radijskem sporočilu dodatna prednost. Primeri daljših povedi iz Smrekarjevih komentarjev:

»Med tekmo se je poškodoval še Kozminskas, ki je bil nekaj časa celo v nezavesti, tik pred koncem se je med minuto odmora kar na lepem iz nosu vlila kri še Domnu Lorbku, Marko

Milič – izmučen od zadnjih naporov – je sinoči ob koncu dihal le še na škrge, skratka, težave res spremljajo Olimpijo na vsakem koraku«.

»Če danes Aleš Gorza ne preseneti tako, kot je v Sankt Moritzu, kjer je osvojil četrto mesto, in si ne prismoča deseterice – ne pozabimo, njegova najboljša uvrstitev sezone je 11. mesto iz Adelbodna – in če deseterice ne bo na slalomih – ekipnega tekmovanja ne bomo šteli, saj so naši pred dvema letoma sicer osvojili deveto mesto, a med devetimi uvrščenimi – potem bo prvenstvo v Aareju najslabše doslej«.

To sta le dva izmed mnogih primerov daljših Smrekarjevih povedi, ki jih lahko prepoznam kot del njegovega osebnega stila oz. kot kršitev pravil, ki določajo radijski jezik.

6.1.2.1 *Medstave*

Smrekar pogosto pri tvorbi povedi posega po medstavah, kar sem že nakazala v prejšnjem podpoglavju. Korošec (1998: 282) sicer razlaga, da so medstave predvsem sredstva pisnega prenosnika in da ne moremo vsakega v znižanem registru izgovorjenega dela govornega niza iz živega govora v zapisu omejiti z dvema pomišljajema. Po drugi strani pa Korošec (1998: 287) pravi, da se pristave pojavljajo kot posledica posebnih ubesedovalnih okoliščin in so tudi izrazita sestavina avtorskih besedil, med katere pa uvrščamo tudi komentar. Pa tudi sicer sem med komentarji, ki mi jih je posredoval Smrekar v pisni obliki, ugotovila, da medstave vsekakor so del njegovih komentarjev.

Če navedem le nekaj primerov:

»Imamo dve velesili – **ZDA v snežnem kanalu in deskarskem krosu ter Švico v paralelnem veleslalomu** – Slovenci pa v moškem paralelnem tekmovanju po zaslugi Dejana Koširja, ki je s šestim mestom skorajda ponovil uspeh iz Salt Lake Cityja – **tam je bil peti** – ter Roka Flandra, ki je svoje nenehno napredovanje zadnjih let kronal s sedmim mestom, še vedno sledimo najboljšim«.

»To so z naskokom tekmovalci švicarske reprezentance, ki so svoje udejstvovanje v športu, ki je bil šele na tretjih OI, vzeli zelo resno – **baje prednjačijo predvsem v materialu** – zato zmagoslavje bratov Schoch, mlajšemu Phillipu je uspel zavidanja vreden podvig – **obranil je naslov s prejšnjih iger** – ni naključen«.

V prvih dveh primerih se v eni povedi pojavita kar dve medstavi, s čimer se Smrekar izogiba še daljšemu razlaganju in podajanju informacij, kar pa je na radiu bistvenega pomena. Smrekar med dva pomišljaja uvršča dejstva, pomembne ali zgolj zanimive informacije, ki krepijo njegova ugotavljanja. Uporablja jih v povedih, ki so že same po sebi daljše, z že več odvisnimi stavki, tako z medstavami pravzaprav preprečuje, da bi bila poved še daljša in s tem še manj razumljiva.

6.2 Vpliv športa kot tematike na Smrekarjev izbor jezikovnih in stilnih sredstev

Z naslednjim delovnim vprašanjem, ki sem si ga zastavila, bom ugotavljala, koliko na Smrekarjev izbor jezikovnih in stilnih sredstev vplivajo značilnosti športnega novinarstva oz. športnega jezika. Kot sem že ugotovila v 3. poglavju teoretičnega dela, je športno novinarstvo drugačno, posebno področje, ki ga ne more opravljati kar vsak novinar. To ugotavlja tudi Korošec (2005: 261), ki pojasnjuje, da sta športno poročevalstvo in športni jezik nekaj posebnega, saj so odjemalci športnoporočevalskih dejavnosti tudi nepoklicni poznavalci pravil posameznih tekmovalnih iger ter uporabniki knjižnega in neknjižnega, torej žargonskega in tudi tujejezičnega izrazja.

Zato lahko v Smrekarjevih komentarjih pričakujemo pogosto uporabo žargonskega izrazja, ki ga tudi teorija prepoznava kot posebnost športnega jezika, ne pa kot moteč dejavnik zoper skrb za slovenski jezik.

6.2.1 Žargonsko izrazje

Ugotavljam, da v primeru Smrekarjevega izražanja lahko potrdim ugotovitev Korošca (1998a: 267), češ da športni poročevalci v svojih besedilih prehajajo od terminov in nevtralnega izražanja k slikovitemu opisovanju.

Termini tudi v Smrekarjevih komentarjih niso pogosti, pač pa jih uporablja le toliko, kolikor je treba za razumevanje športnega dogajanja oz. za označevanje dejstev, ki so del športnega tekmovanja (olimpijska norma, olimpijski ogenj, zmagal na superveleslalomu, olimpijska kolajna, olimpijske igre, prva vožnja na slalomu, nastopiti v finalu itd.). Ne gre za besede ali besedne zveze, ki bi oteževale razumevanje samega besedila, pač pa so to tipični športni

izrazi, ki jih tudi športni navdušenci brez težav razumejo, njihovo vsakokratno razlaganje pa bi bilo le dolgotrajno, povsem nepotrebno in predvsem izredno moteče za poslušalce, ki športne dogodke redno spremljajo.

Tudi žargonsko izrazje, ki ga Smrekar sicer ne uporablja pogosto, pripomore k večjemu sožitju med športniki, športnimi novinarji in nenazadnje športnimi navdušenci, saj kot razlaga Križaj Ortarjeva (2006: 20), žargonske besede uporabljamo, ko hočemo predmetnost poimenovati tako, da hkrati izražamo svojo ožjo družbeno pripadnost.

Smrekar besedilo aktualizira v smislu žargonskosti zato, da celotno dogajanje približuje poslušalcem, ki se prav tako pogosto udeležujejo športnih aktivnosti in so tudi sami uporabniki žargonskega besedišča. Žargonizme uporablja v primerih, ko skuša določena dejstva predstavljati na čim bolj preprost, razumljiv način, ki je hkrati tudi najbolj pristen. Smrekar tako cilje športnikov opisuje z besedami: »... na katerem se bodo jadralci borili tudi za 75 % olimpijskih norm«, kar Korošec (1998a: 267) označuje kot pravi aktualizem, vendar nizke intenzifikacije. Ali pa razlaga potek tekme, kot bi ga opisovali športniki sami: »... so tudi tokrat ugnali novozelandsko posadko«. Kot tudi razlaga Korošec, že v izrazih za organizacijske okoliščine, v katerih igre potekajo ali v katerih se razvrščajo rezultati iger, se opisi šibko aktualizirajo, kar se kaže tudi v Smrekarjevih komentarjih: »se je v skupnem seštevku vedno manj zanesljivemu Američanu Bodeju Millerju približal na manj kot eno zmago ...«.

Žargonsko izrazje je sicer posledica športne tematike in je v športnih komentarjih pričakovano, hkrati pa prav zaradi tega izrazja avtorjeve ugotovitve delujejo bolj pristno, saj te sklepe z enakim besediščem potrjujejo tudi športniki sami.

Kljub športni tematiki žargonskega izrazja v Smrekarjevih komentarjih presenetljivo ni veliko, čeprav ga teoretiki označujejo kot del športnega jezika. Tako ugotavljam še eno posebnost oz. odstopanje od siceršnjih ugotovitev raziskovalcev športnega jezika, ki jo pripisujem k osebni odločitvi Aleša Smrekarja.

6.2.2 Prevzete besede in besedne zveze

Naslednji očitek športnim novinarjem se nanaša na pretirano uporabo tujega izrazja, kar pa Gradišnik (1986: 66–86) pojasnjuje z dejstvom, da je šport dejavnost, ki ni nastala na

slovenskih tleh, zato je uporaba tujih izrazov pogosto celo neizbežna. Zato bi pričakovali, da bodo tudi v Smrekarjevih komentarjih pogoste prevzete besede in besedne zveze, kar pa ne drži, saj je analiza besedil pokazala, da Smrekar po tovrstnem besedišču posega tako redko, da prevzetega besedišča ne morem prepoznati kot del Smrekarjevega izražanja.

6.2.3 Skupni sporočanješki krog

Teorija ugotavlja še eno posebno značilnost športnega jezika, ki je posledica dejstva, da se športni novinarji radi spreminjajo v športne navijače in razpravljajo o »naših« ekipah. Pirčeva (2005: 223) še dodaja, da najpogosteje uporabljajo besedi »mi« oz. »naš«, kar pomeni posebno relacijo med športniki, trenerji, poslušalci in novinarjem. Zato tudi v Smrekarjevih komentarjih lahko pričakujemo razglabljanje o »naših« športnikih.

Najprej bi opozorila na Smrekarjevo posebnost, ki prav tako pripomore k vzpostavitvi posebnega odnosa med avtorjem in poslušalci. Smrekar je namreč v besedilih ves čas prisoten ne le s podajanjem svojih mnenj in stališč, kar zahtevajo pravila komentarja kot stalne oblike novinarskega sporočanja, pač pa tudi kot prvoosebni pripovedovalec. Pogosto v komentarje namreč uvršča pripombe, kot so: pa še bi lahko našteval, in da ne bi našteval, aja, pozabil sem omeniti, če omenim le njega, najprej sem bil, samo nekaj me zanima, če vprašate mene, upal pa bi si staviti itd., kar prištevam k avtorjevemu osebnemu stilu izražanja. Te pripombe besedilo še dodatno poživljajo, hkrati pa se avtor z njimi še bolj približuje poslušalcem, saj z uporabo 1. osebe ednine izpostavlja sebe kot udeleženca pogovora.

Ugotavljam pa tudi, da Smrekar v komentarjih precej pogosto govori o »naših« ekipah in športnikih, kar je odraz navijaškega razpoloženja novinarja, saj se tako športni novinarji kot tudi poslušalci radi poistovetimo z »našimi« športniki. Smrekar tako pogosto govori o uspehih in zmagah »naših« športnikov:

- »Sta pa fanta še enkrat pokazala, da **pri nas** ne manjka talenta in ne strokovnega znanja, saj sta oba produkta **naše šole in naših trenerjev**«, »... če že niso **naši smučarji** najboljši, se lahko tolažimo, da je trenutno Slovenec najboljši serviser na

svetu«, »... da bomo ostali še brez tistih zelo redkih v **naših ekipah**, ki so že pokazale ...«;

Takšen način izražanja lahko razložimo s Koroščevo (1998: 162–163) besedno zvezo skupni sporočanje krog (SSK), s katero označuje izkustveno predstavo, ki v poročevalskem poteku iz uistosmerjenosti vseh treh sporočanje skih spremenljivk (sporočevalca, sporočila in sprejemalca) vzpostavlja tukajšnjost in zdajšnjost. SSK tvorijo prvoosebne, pa tudi drugoosebne oblike množine, in sicer osebnostne mi in vi z odvisnimi skloni ter prvo- in drugoosebne glagolske oblike. Z glagolskimi končnicami –mo, ki so v Smrekarjevih besedilih najpogostejše, se izraža dejstvo, ko želi govoreči sebe in svojega naslovnika vključiti v skupek posameznikov ne glede na spolno pripadnost, kar pa ne velja tudi za osebni zaimsek mi (glej Korošek 1998: 164).

Razpravljaje o »naših« ekipah in zmagah je sicer bolj značilno za komentiranje pri neposrednih prenosih športnih dogodkov, kar pa Smrekar prenaša tudi v komentar kot stalno obliko novinarskega sporočanja, ko razpreda o ozadju že minulega športnega dogodka. Zato takšen način izražanja tudi lahko prištevam k Smrekarjevemu osebnemu stilu izražanja, še posebej pa je zanj značilno, kot že omenjeno, prvoosebno pripovedovanje.

6.3 Vpliv pravil komentarja kot stalne oblike novinarskega sporočanja na Smrekarjeve športne komentarje

V teoretičnem delu sem že ugotavljala pravila komentarja kot stalne oblike novinarskega sporočanja. Če izluščim najosnovnejše značilnosti: komentar sodi v interpretativno zvrst, za katero je značilno, da avtor svoje predmete ocenjuje, vrednoti, pojasnjuje in analizira. Avtor se predstavlja kot subjektivni ocenjevalec, vendar pa mora svoja mnenja in stališča vedno podkrepiti z argumenti. Komentar se ukvarja z ozadjem aktualnega dogodka ter ugotavlja vzroke za nastanek določenega stanja in išče morebitne posledice, ki naj bi se zgodile v prihodnosti. Shema komentarja je klasična: uvod, jedro in zaključek.

Smrekar v komentarjih vsekakor je prisoten s svojim mnenjem in stališčem, kar je analiza že pokazala, zato se bom v nadaljevanju osredotočila predvsem na zgradbo komentarja, saj pričakujem, da so Smrekarjevi komentarji razdeljeni na uvod, jedro in zaključek.

V uvodu, čigar namen je čim hitreje motivirati naslovnika in pritegniti njegovo pozornost, pričakujem opis dogodka ali stanja, v katerem se je dogodek zgodil, skratka, uvod naj bi, kot razlaga Koširjeva (1988: 84), predstavljal ekspozicijo, v kateri se nahaja osnovna točka komentarja.

V jedru Smrekarjevih komentarjev, ki je po mnenju Remic-Jagerjeve (1974: 78) osrednji, najvažnejši in najdaljši del vsakega sestavka, pričakujem, da bo avtor dogodek pojasnjeval, predstavljal svoja stališča, razlagal, zakaj je do nekega dogodka prišlo, ter nizal argumente, ki bodo potrjevali avtorjeva stališča.

V Smrekarjevih zaključkih pa pričakujem poanto celotne zadeve, kaj zdaj, kaj bo, kaj sledi, kot zaključek opredeljuje Koširjeva (1988: 84).

6.3.1 *Uvodi Smrekarjevih komentarjev*

Smrekar v večini primerov, 12-krat, komentar začenja z neko ugotovitvijo, ki je pravzaprav njegovo mnenje. Lahko bi rekla, da predstavlja bistvo oz. končni rezultat nekega športnega dogodka, kot ga dojemam sam. Ugotavljam tudi, kot njegovo posebnost, da pogosto v uvodu še ne predstavlja dogodka samega, pač pa le njegovo najpomembnejšo značilnost, o dogodku pa več izvemo šele v nadaljevanju komentarja, ko svojo začetno misel že pojasnjuje z dokazi, jo argumentira ter dodaja informacije o dogodku samem. Takšna oblika besedila se po Remic-Jagerjevi (1976: 76) imenuje analitična ali razpletna, ko nas pisec najprej seznanja z zadnjim stanjem, nato pa razkriva, kako je do tega stanja prišlo oz. kateri so vzroki, ki so privedli do takšnega stanja. Z vidika novinarskih učbenikov pa bi Smrekarjev princip gradnje besedila primerjala s principom obrnjene piramide, ko avtor besedilo začenja s pomembno ugotovitvijo ali podatkom, nato pa po svoji presoji niza manj pomembne. Takšna shema je, kot razlaga Koširjeva (1988: 75), sicer značilna za posamezne poročevalske žanre, kjer je glavna misel zapisana v glavi, v jedru pa ostali po pomembnosti padajoči podatki. Vseeno pa ugotavljam, da Smrekar svoje komentarje (čeprav ne sodijo med poročevalske žanre) pogosto gradi na tem principu, saj takoj po začetnem mnenju nadaljuje s pojasnjevanjem, ko niza različne podatke, ki jih hkrati tudi komentira.

V preostalih štirih komentarjih pa ugotavljam, da se v začetku besedila najprej posveča opisu dogodka samega oz. ga napoveduje brez dodajanja svojega mnenja.

Uvod Smrekarjevih komentarjev pravzaprav lahko omejim na zgolj prvo poved besedila, kar prav tako prepoznam kot posebnost Smrekarjevega osebnega stila.⁶ Že druga poved namreč predstavlja začetek najdaljšega dela komentarja, to je jedra, saj se že takoj posveča pojasnjevanju začetnega mnenja oz. opisanega dogodka. Ostrega prehoda med uvodom in jedrom ni zaznati, saj se vsaka naslednja poved navezuje na prejšnjo, tako da besedilo ves čas gladko teče.

Prvo poved Korošec (1998: 233–234) imenuje besedilni nastop. Smrekar svoje komentarje začenja predvsem (12-krat) s t. i. ugotovitvenim besedilnim nastopom, za katere je značilno, da so na skladenjski ravni najbolj raznovrstni, sicer pa izražajo ugotovitev ali oceno o pojavu ali problematiki iz aktualne stvarnosti, ki je za naslovnika hkrati tudi podatek, o čemer bo govor v besedilu (glej Korošec 1998: 235).

- **»26-letni Koprčan je s kolajno, ki je bila tik pred regato deseterice najboljših tako blizu, a ob enem tako daleč, dokazal, da je dozorel v vrhunskega jadralca, ki točno ve, kaj mora storiti za uresničitev visokih pričakovanj.«**

V treh primerih prepoznam vestiški besedilni nastop, za katerega je značilna časo-prostorska umestitev besedila. To lahko poteka na dva načina. Usmeritev k dogodku je lahko dosežena z izrabo osnovnega vzorca vesti ali pa gre za usmeritev v točko »zdaj«, ki je dosežena z osnovnim, podatkovno nerazvitim vestiškim pravzorcem⁷ (glej Korošec 1998: 234–235).

- **»Pred organizatorji v Torinu je še zadnje dejanje 20. zimskih olimpijskih iger, sklepna prireditev, potem pa bo olimpijski ogenj, ki je v prestolnici Piemonta gorel od 10. februarja, ugasnil in pričelo se bo novo štiriletno olimpijsko obdobje do zimskih iger v kanadskem Vancouvru.«**

⁶ Analizo uvoda, jedra in zaključka otežuje tudi dejstvo, da radijska besedila nimam na voljo v pisni obliki, razen štirih, ki mi jih je posredoval Aleš Smrekar, pa tudi ta niso razdeljena na posamezne dele besedila, kot jih določajo pravila komentarja kot besedilne vrste, ki jih navaja Koširjeva (1988).

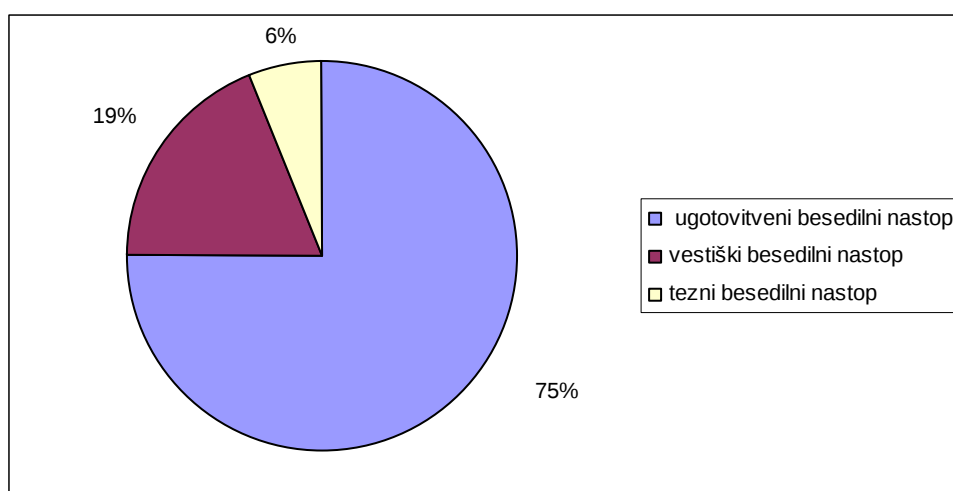
⁷ V vestiškem pravzorcu se avtomatizirata dve mesti za podatek o kraju in času oz. času in kraju. Vprašuje se po samem dogodku, ob sebi pa mora imeti bodisi časovni bodisi krajevni podatek (glej Korošec 1998: 196).

Le enkrat pa uporabi tezni besedilni nastop, ki je na vsebinski ravni zahtevnejši kot na izrazni. Ti nastopi so praviloma kratki prosti stavki, poimenovanje vsebine pa je v teh začetkih za naslovnika manj jasno, zato je tudi besedilo težje nadaljevati (glej Korošec 1998: 237).

- **»Pravila so takšna, da pokal poteka v državi aktualne zmagovalke, če ta nima morja, pa vsaj na celini, od koder so zmagovalci.«**

Ostalih besedilnih nastopov Smrekar ne uporablja.

Graf 6.3.1.1: Odstotek analiziranih besedil glede na vrsto njihovega uvoda

V 75 % Smrekar tako uporablja ugotovitveni besedilni nastop, kar prepoznam kot značilnost Smrekarjevih začetkov. V 19 % posega po vestiškem in le v 6 % po teznem besedilnem nastopu (glej graf 6.3.1.1).

Po pravilih, ki določajo shemo komentarja, bi morali prevladovati vestiški besedilni nastopi, ki zajemajo časo-prostorsko umestitev dogodka in najbolj opisujejo dogodek, kar določajo žanrska pravila, česar pa Smrekar pri pisanju ne upošteva. Po drugi strani pa ugotovitveni besedilni nastopi gotovo bolj motivirajo poslušalce, saj nizka stopnja napovednosti bolj pritegne njihovo pozornost in jih prepričuje, da prisluhnejo komentarju. Smrekar namreč na prvo mesto postavlja svoje mnenje, svoje videnje dogodka, ki ga ubeseduje, v nadaljevanju pa ga dokazuje z dejstvi, med katere uvršča tudi podatke o samem dogodku. Takšen začetek komentarja pa prepoznam kot del Smrekarjevega osebnega stila.

6.3.2 Jedra Smrekarjevih komentarjev

Smrekar v jedrih komentarjev niza podatke in razlaga obravnavani dogodek, ki ga ves čas komentira, podaja svoja mnenja in stališča, usmerja se v preteklost in išče vzroke za nastanek trenutnega stanja, zanimajo pa ga tudi posledice, ki bodo morda krojile nadaljnjo dogajanje. Iz povedi v poved gradi globljo analizo določenega dogodka, ki pojasnjuje v začetku izpostavljeno mnenje. Svoja mnenja in stališča, ki so del komentarja v celoti, pa po žanrskih pravilih ves čas utemeljuje, bodisi s golimi športnimi rezultati oz. statistiko bodisi z besedami samih športnikov, športnih trenerjev ali drugih športnih poznavalcev, ki jih podaja v odvisnem govoru.

Njegov subjektivni odnos do dogajanja je opazen ves čas in poslušalcem omogoča predvsem, da o športnem dogodku lahko razmišljajo tudi z drugega zornega kota, tako kot ga vidi avtor sam, hkrati pa je prav zaradi tega zanimanje pri poslušalcih največje.

Analiza je torej pokazala, da Smrekar upošteva pravila, ki določajo jedro komentarja.

6.3.3 Zaključki Smrekarjevih komentarjev

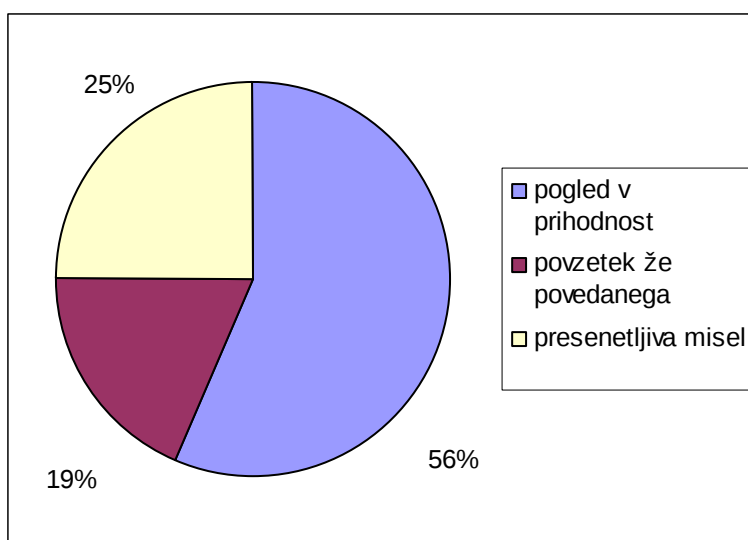
Najprej bi opozorila na to, da je v Smrekarjevih komentarjih, razen v dveh primerih, težko določiti ločnico med jedrom in zaključkom, saj besedilo ves čas teče neprekinjeno. Smrekar niza podatke, katerim dodaja svoja mnenja in stališča, praktično vse do zadnje povedi. Le v dveh primerih je zaključek daljši, sicer pa svoje komentarje zaključuje zgolj z eno ali dvema povedma.

V večini primerov, 13-krat, se Smrekar v zaključku usmerja v prihodnost. Bodisi, da izraža svoje mnenje o tem, kakšne rezultate lahko pričakujemo na naslednjih športnih prireditvah, se pravi, da predstavlja nadaljnji potek dogodkov (**»Fanta sta torej pravi čas ujela pravo tekmovalno formo, če k temu dodamo še vsak dan boljše jadranje ženske posadke razreda 470 Dekleva Paoli, Maučec in kar nekaj izvrstnih predstav moške naveze Čopi, Vrzel, potem se že lahko veselimo začetka julija«**), ali pa svetuje, predlaga, kako bi se trenutna situacija v športnem svetu lahko izboljšala, oz. opozarja, kaj bi se moralo spremeniti

(»V upanju, da se bodo zavedali, da je njihova naloga knjiga s srečnim koncem, ne pa srhljivka, iz Aareja Aleš Smrekar«).

V ostalih treh primerih pa je zaključek povzetek tistega, o čemer je že razglabljal v uvodu in jedru komentarja (**»Zato ga do najpomembnejšega nastopa julija na Portugalskem, ko bodo jadralci lovili tudi olimpijske norme, čaka predvsem veliko dela s psihološko pripravo«**).

Graf 6.3.3.1: Odstotek analiziranih besedil glede na vrsto njihovega zaključka

V nekaj več kot 50 % Smrekar torej v zaključku predstavlja možne razplete na prihajajočih športnih tekmovanjih ali pa zaključuje s presenetljivo mislijo, v obeh primerih pa je Smrekarjev pogled usmerjen v prihodnost. Le v 19 % se v zaključku komentarja odloča za povzetek že povedanega, predvsem ko so dogodki izrednega pomena za športno zgodovino in ko želi, da ne bi ostali preslišani (**»In tokrat v Torinu veriga ni bila najmočnejša – Šušteršič in Knajfelj sta obtičala v kvalifikacijah – a na srečo sta bila zelo trdna njena najbolj vitalna člena, ki si zaslužita oceno prav dobro – na odlično pa lahko še računamo«**). V 25 % pa komentar zaključuje s svojim mnenjem, ki naj bi vplivalo na poslušalce, tako da bi jih spodbudilo k razmišljanju o športnem dogajanju (glej graf 6.3.3.1).

Analiza je pokazala, da Smrekar pravzaprav poslušalce »sili« k nadaljnjemu razmišljanju o obravnavani tematiki oz. jih poziva, da bi si tudi sami ustvarjali svoje mnenje o športnem dogajanju, kar dosega tudi s tem, da na konec postavlja vprašalno poved. Za njegove

komentarje je značilno, da zaključki ponavadi že napovedujejo nove športne dogodke in izzive, ki odpirajo nova vprašanja in razglabljanja. Tudi v tem delu komentarja prevladuje njegovo mnenje, ki pa je usmerjeno v prihodnost, kar prištevam k njegovemu osebnemu stilu, saj njegovi komentarji ne delujejo kot neko zaključeno dejanje, pač pa napoved novih. Analiza dokazuje, da tudi zaključki predstavljajo posebnost, ki je značilna za Smrekarjev osebni stil izražanja v radijskih športnih komentarjih in ne žanrska pravila.

6.4 Značilnosti poročevalskega stila v Smrekarjevih komentarjih

Kot že rečeno, so aktualizmi značilnost poročevalskega stila. Analiza je že pokazala, da Smrekar posega po aktualizmih, ki jih prištevamo k tropom in figuram, Korošec (1998: 18–27) pa izpostavlja tudi naslednje aktualizme: besede, ki jih SSKJ kvalificira s katerim izmed t. i. stilno-plastnih in časovnih kvalifikatorjev, aktualizme, ki jih tvorijo besede ekspresivne stilne leksike, pa vulgarizme in nove besede oz. t. i. neologizme. Sicer pa Korošec (2005: 265) ugotavlja, da se v športnoporocevalskih besedilih pojavljajo tri skupine aktualizmov, to so aktualizmi od terminov k žargonizmom, od splošnih k posamičnim in od navdušenja k vznesenosti.

V Smrekarjevih komentarjih vulgarizmi in neologizmi niso prisotni, aktualizmi, ki jih tvorijo besede, ki jih SSKJ kvalificira s časovnim kvalifikatorjem, pa so tako redki, da jih ne morem prištevati k Smrekarjevemu stilu izražanja. Aktualizmi, ki temeljijo na žargonskem izrazju, so prav tako manj pogosti, kar je analiza že pokazala, kljub temu da jih Korošec (2005: 265) prepozna kot posebnost športnega poročevalstva.

V Smrekarjevih komentarjih zato lahko pričakujemo predvsem aktualizme, ki jih tvorijo ekspresivno zaznamovane besede in besedne zveze, saj se od športnega novinarja pričakuje, da je pravi fanatik, da s športom živi in diha in ima zelo veliko znanja.

6.4.1 Čustveno zaznamovane ali ekspresivne besede in besedne zveze

V Smrekarjevih besedilih so pogoste besede, ki so že same po sebi ekspresivne (pokukati, pomeriti se, malce, navdušenec, skorajda, prebiti se, magnat, ugnati ...), s katerimi vzdržuje svojo nenehno prisotnost in izraža svoj odnos do povedanega, tudi v sicer nezaznamovanih povedih, ki služijo napovedi nadaljnjih dogodkov ali dejstev (»Ker bomo v naslednjih dneh **pošteno** poročali ...«, »Odločitev, da **se** po evropskih prvenstvih, /.../ **pomerita** še v Kilo, je bila pravilna«). Še pogosteje se pojavljajo drugotno ekspresivno zaznamovane besede in besedne zveze, se pravi, da so zaznamovane v enem izmed pomenov (npr. karakter, katastrofa, zagosti, legenda, zmagoslavje ...).

Za Smrekarjeve komentarje je najbolj značilno, da svoja mnenja in stališča izraža z besednimi zvezami, ki so ekspresivno zaznamovane. To sem ugotovila že pri analizi frazemov, ki so kot stalne besedne zveze (vreči puško v koruzo, imeti vse niti v rokah, pokazati zobe ...) v SSKJ označene s kvalifikatorjem ekspresivno. S frazemi se že tako ali tako avtor približuje govorici javnosti, saj so zlahka razumljivi, prizvok čustvenosti pa še dodatno vpliva na poslušalce, saj s tem vzbujajo tudi njihov čustveni odziv.

Ekspresivno zaznamovane pa so pogosto tudi druge besedne zveze; tudi metafore, ki jih za izražanje mnenj uporablja najpogosteje, so tvorjene iz besed oz. besednih zvez, ki imajo prizvok čustvenosti (iz šampionskega testa, doživela še en hud udarec, strla pod težo pričakovanj, ujeti finale, garač iz Tržiča, zaviranje vsega sveta, kako bi našli pot do srca potencialnih kupcev, ne najde izhoda iz začaranega kroga, bo zdaj potrebno osvežiti pripravljenost, to še ni vsa smetana, ki jo letos pobira s torte ...).

Njegova posebnost je, da tudi dejstva in celo suhoparno športno statistiko predstavlja na način, ki je drugačen, bolj slikovit in tako poslušalcem lažje dojemljiv in sprejemljiv. Tako na primer aktualne rezultate na svetovnem prvenstvu v alpskem smučanju predstavlja takole:

»Obe preizkušnji sta že za nami. Po sinočnjem 22-em mestu Tine in nedeljskim 17-im mestom Andreja pa so pokopani tudi največji upi. Seveda, zdaj vemo, da so bile pobožne želje o uvrstitvi na ali vsaj blizu stopničk tako rekoč znanstvena fantastika, ampak takšnega izplena vseeno ni pričakoval nihče«. Športno dogajanje predstavlja s pomočjo predmetov, pojavov, ki sicer niso del športnega področja (»epski boji«, »bo potrebno do tektonskega premika v sistemu in ustroju ekipe počakati do konca sezone«, »dokler ta voz še pelje v pravo

smer, naj bo. Ko bo zašel na enem od križišč, pa vsaj vemo, kaj bo potrebno še storiti«, »a povsod velja pravilo, da je z močno verigo vedno kot po pravilu, močnejši tudi vsak njen člen«), a prav zato je njegovo sporočilo posebno, neobičajno, a toliko bolj zanimivo in opazno.

Ekspresivno zaznamovano besedišče je posledica avtorjeve tudi čustvene vpletenosti v športno dogajanje, saj se od športnih komentatorjev pričakuje, da bodo imeli do športa poseben odnos, da bodo pravi športni fanatiki. S pogostimi čustveno zaznamovanimi besedami in besednimi zvezami tako izraža svoj odnos do športnega dogajanja, ki vsekakor ni ravnodušen. Ekspresivno izrazje besedilo dela bolj zanimivo in ga poslušalcem približuje, saj tudi poslušalci sami ob spremljanju športnega dogajanja doživljajo takšna in drugačna čustva. Tako poslušalci lahko vso to čustveno obarvano vrednotenje novinarja razumejo tudi kot potrditev njihovih čustev, predvsem pa ekspresivno besedišče vsaki zmagi in porazu dodaja še večjo vrednost, kot bi jo sicer imeli, če bi novinar ostal v okviru nezaznamovanega besedišča.

7. ANALIZA STILA NA KONKRETNEM PRIMERU

V 6. poglavju sem natančneje analizirala Smrekarjeve komentarje, ugotavljala stavčno strukturo, izbiro jezikovnih in stilnih pojavov. V njegovih komentarjih prevladuje avtorjeva osebna izbira besed in besednih zvez, ki so najpogosteje čustveno zaznamovane, ali pa svoje mnenje in stališče predstavlja na metaforičen način, kar oblikuje posebno, izvirno sporočilo, ki se razlikuje od sporočil drugih avtorjev.

Še natančneje pa bom lastnosti Smrekarjevega stila prikazala na konkretnem primeru, komentarju, ki je bil predvajan 10. 7. 2007, po osvojeni bronasti medalji Gašperja Vinčenca na jadralskem evropskem prvenstvu, saj vsebuje najbolj tipične jezikovne in stilne pojave, ki odražajo Smrekarjev osebni stil.

Uvod komentarja sestavlja dolga večstavčna poved:

»26-letni Koprčan je s kolajno, ki je bila pred regato deseterice najboljših tako blizu, a ob enem tako daleč, dokazal, da je dozorel v vrhunskega jadrarca, ki točno ve, kaj mora storiti za uresničitev visokih pričakovanj.«

Po Korošcu (1998) uvodno poved prepoznam kot ugotovitveni besedilni nastop, ki ga Smrekar, kot že ugotovljeno, najpogosteje uporablja. Tudi v tem primeru ugotavljam, da je prva poved hkrati tudi že uvod komentarja, ki predstavlja končno oceno oz. bistveno značilnost tekme jadrancev. Že v uvodni povedi Smrekar dejstva komentira (s kolajno, ki je bila /.../ tako blizu, a obenem tako daleč) in jih z izborom čustveno zaznamovane besedne zveze še dodatno izpostavlja, podaja pa tudi svoja mnenja o športnem dogodku (dokazal je, da je dozorel v vrhunskega športnika, ki točno ve, kaj mora storiti za uresničitev visokih pričakovanj).

Prva poved je sestavljena iz dveh prilastkovih odvisnikov, protivnega priredja in dveh predmetnih odvisnikov. Takšna zapletena stavčna struktura nasprotuje preprostosti, ki jo zahteva radijski jezik, je pa značilnost Smrekarjevega osebnega stila in je del celotnega besedila.

Smrekar takoj po uvodni povedi nadaljuje s pojasnjevanjem začetnih ugotovitev. Sprva pojasnjuje pretekle dogodke, ki so vzrok za pravkar dosežen uspeh slovenskega športnika. Tudi v nadaljevanju so njegove povedi dolge, sestavljene iz pretežno prilastkovih in predmetnih odvisnikov. Smrekar uspešnost češkega trenerja predstavlja na metaforičen način (dodal še nekaj manjkajočih kamenčkov v mozaik ...), s čimer besedilo ekspresivno zaznamuje in ga približuje poslušalcem, saj s tem izraža tudi svoje navdušenje ob športnem uspehu. Tudi v nadaljevanju povedi uporabi ekspresivno zaznamovano besedo, s katero ponovno izraža svoje mnenje (in ta je sedaj že **skorajda** sestavljen). Smrekar v jedru komentarja nadaljuje z nizanjem dejstev, ki jih ves čas komentira, hkrati pa dodaja svoj pogled na dogajanje. V jedru pojasnjuje, kakšna je bila pot, ki je Vinčencu prinesla bronasto medaljo, ki jo opisuje z uporabo frazema, ki ga SSKJ prepozna kot čustveno zaznamovanega (ga ni spravil s tira). Uporaba frazemov je pri Smrekarju stalna, saj se z njimi na preprost in razumljiv način približuje poslušalcem in vzbuja njihov čustveni odziv. Pa tudi sicer Smrekar dogodke komentira z besedami in besednimi zvezami, ki imajo prizvok čustvene zaznamovanosti (težke razmere je premagoval, je pa na pravi poti, zdaj ima vse adute). Pomen osvojene medalje pa predstavlja z naslednjimi besedami – z bronom je prijadral tudi to tega (do materialne potrditve) – kjer pomen besede prijadрати lahko razlagamo kot doseči, priboriti si, ko beseda oddaja prizvok čustvenosti, ali pa jo dojamemo dobesedno.

Svojim komentarjem dodaja tudi izjave Vinčenca, ki jih podaja v odvisnem govoru (ugotovil je, da je samozavest poglavitna za presežek; zdaj ima, kot pravi sam), ki potrjujejo avtorjeva razmišljanja.

Po predstavitvi preteklih dogodkov, ki so vplivali na trenutno stanje, se posveča dogodkom v prihodnosti. Na tem mestu Smrekar besedilo aktualizira z uporabo ene izmed figur, in sicer ponavljanja ali iteracije (»... naredi še **en korak, korak** za katerega se je odločil po Atenah in kateremu je posvetil zadnja tri leta, **korak** na zmagovalni oder«).

Zaključek komentarja je kratek, sestavljen iz ene povedi, ki je pravzaprav pozdrav poslušalcem, hkrati pa napoved nadaljnjih športnih tekmovanj. Tudi v zaključku Smrekar dogodke komentira in jih čustveno zaznamuje (skorajda, boriti se). V zadnji povedi pa je prisotna še ena tipična značilnost Smrekarjevega osebnega stila izražanja, to je uporaba medstave (Iz Cascaisa, kjer so zdaj v ospredju posadke razreda 470 – **slovenske naveze se borijo za olimpijske kvote, za odmeven dosežek pa možnosti skorajda ni več** – Aleš Smrekar.«).

8. ZAKLJUČEK

V diplomski nalogi sem se ukvarjala s stilom Aleša Smrekarja v radijskih športnih komentarjih. S stilno analizo, ki je obsegala 16 športnih komentarjev, predvajanih v obdobju od 26. 1. 2005 do 8. 8. 2007, sem ugotavljala značilnosti Smrekarjevega osebnega stila in iskala jezikovna in stilna sredstva, ki so posledica objektivnih in subjektivnih stilotvornih dejavnikov.

S prvim delovnim vprašanjem, ki sem si ga zastavila, sem se spraševala, kako na Smrekarjev izbor jezikovnih in stilnih sredstev vplivajo pravila radia kot medija. V teoretičnem delu sem ugotovila, da je odsotnost slike najbolj tipična lastnost radia kot medija, ki jo mora avtor upoštevati pri oblikovanju radijskega sporočila. Prav zaradi tega naj bi avtorji radijskih sporočil uporabljali različne oblike tropov in figur, da bi ustvarjali za poslušalce bolj razumljivo sporočilo. Analiza je pokazala, da Smrekar v komentarjih najpogosteje uporablja metafore, fraze, poosebitve, metonimije, ponavljanja in retorična vprašanja, s katerimi izraža mnenja in stališča, vrednoti vsebino povedanega, hkrati pa besedilo poživlja. Čeprav so tropi in figure, Korošec (1998) jih obravnava kot aktualizme, sredstva, ki so v komentarju kot stalni obliki novinarskega sporočanja pričakovana, pa jih je analiza prepoznala tudi kot del Smrekarjevega osebnega stila, saj izražajo tudi njegovo jezikovno ustvarjalnost.

V nadaljevanju je analiza pokazala, da so Smrekarjevi komentarji pretežno sestavljeni iz dolgih večstavčnih povedi, z veliko odvisnimi stavki in priredji, pogoste pa so tudi medstave. Takšno stavčno strukturo je prepoznala kot Smrekarjevo posebnost, saj teorija predvideva preprosto stavčno strukturo radijskega sporočila, česar pa Smrekar ne upošteva. Kljub temu pa njegovi komentarji niso težko razumljivi, saj so njegova mnenja, stališča, dejstva, argumenti razvrščeni v logičnem zaporedju.

V nadaljevanju sem se spraševala, kako na Smrekarjev stil v športnih komentarjih vpliva šport kot obravnavana tematika. Analiza je pokazala, da Smrekar ne posega pogosto po športnem žargonskem izrazju, čeprav ga različni teoretiki prepoznajo kot posebnost športnega poročevalstva. Tudi uporabe prevzetih besed in besednih zvez ne prepozna kot del Smrekarjevega stila v športnih komentarjih. V njegovih komentarjih pa so kot posledica obravnavane tematike vendarle pogosti športni izrazi, ki pa zgolj opravljajo vlogo poimenovanja osnov samega športa.

S tretjim delovnim vprašanjem sem se spraševala, kako na Smrekarjev stil v športnih komentarjih vplivajo pravila komentarja kot stalne oblike novinarskega sporočanja. Analiza je pokazala, da je ves čas prisoten Smrekarjev subjektivni odnos do obravnavane tematike, saj v kar 12-ih primerih komentarje že začenja z ugotovitvijo, ki je pravzaprav njegovo mnenje. V jedrih pa obravnavano tematiko predstavlja v celoti, tako pretekle dogodke, ki so vplivali na določen športni dogodek, kot tudi morebitna posledična dejanja, ki se bodo zgodila v prihodnosti. Še natančneje pa sem se posvetila zgradbi komentarja, ki ga sestavljajo uvod, jedro in zaključek. Analiza je pokazala, da Smrekar, kot že rečeno, komentar največkrat začenja z mnenjem, kar prepozna kot značilnost avtorjevega osebnega stila, saj teoretiki na samem začetku zahtevajo opis dogodka ali stanja, v katerem se je dogodek zgodil. Značilnost njegovih uvodov in zaključkov pa je tudi v tem, da so najpogostejše omejeni na eno samo poved, ki v uvodu sili k poslušanju, v zaključku pa k nadaljnjemu razmišljanju o obravnavani tematiki.

Nazadnje sem ugotavljala značilnosti poročevalskega stila, za katerega je značilno, da se uresničuje v poročevalskih besedilih, kamor sodi tudi komentar. Ugotovila sem, da so za poročevalska besedila značilni aktualizmi, med katere sodijo tudi tropi in figure, ki so del Smrekarjevega stila v športnih komentarjih. Sicer pa je analiza pokazala, da je za Smrekarjeve komentarje najbolj značilno, da svoje mnenje in stališča izraža z aktualizmi, ki jih tvorijo besede in besedne zveze, ki so ekspresivno zaznamovane. Predvsem metafore vedno sestavljajo ekspresivna leksika, ker pa so prav metafore prevladujoče stilno sredstvo v Smrekarjevih komentarjih, tudi ekspresivno zaznamovanost prepozna kot del avtorjevega osebnega stila, saj se s tovrstnim izborom jezikovnih in stilnih sredstev izraža tudi njegova čustvena vpletenost v športno dogajanje.

9. LITERATURA:

1. Barnard, Stephen (2000): *Studying radio*. London, New York: Arnold: Oxford University.
2. Bizilj, Ljerka (2004): Radijsko (ne)novinarstvo na začetku rednega oddajanja Radia Ljubljana. V Melita Poler Kovačič in Monika Kalin Golob (ur.): *Poti slovenskega novinarstva – danes in jutri*, 231–255. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
3. Brojan, Matjaž (1999): *Začetki radia na Slovenskem*. Ljubljana: Modrijan.
4. Crisell, Andrew (1994): *Understanding radio*. London and New York: Routledge.
5. Červ, Gaja (2006): *Metafora v poročevalskih besedilih: analiza strukture, rabe in funkcije*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
6. Davidson, Donald (1996): Kaj pomenijo metafore. V Božidar Kante (ur.): *Kaj je metafora*, 191–210. Ljubljana: Krtina.
7. Doupona, Mojca in Krešimir Petrović (2000): *Šport in družba*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
8. Dular, Janez in Tomo Korošec (1998a): *Slovenski jezik 3*. Maribor: Obzorja.
9. Erjavec, Karmen (1998): *Koraki do kakovostnega novinarskega prispevka*. Ljubljana: Jutro.
10. Gradišnik, Janez (1986): *Naš jezik*. Trst: Založništvo tržaškega tiska, Celovec: Drava.
11. Kalin Golob, Monika (1999): Publicistika in poročevalstvo. *Slavistična revija* 47(2), 179–194.
12. Kalin Golob, Monika (2003): *Jezikovne reže 2*. Ljubljana: GV Revije.
13. Kalin Golob, Monika (2004): Moderno in modno v publicističnem spletu vplivanja ter stilu slovenskih novinarskih besedil. V Marko Stabej (ur.): *Moderno v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*, 48–57. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
14. Kervin, Alison (1997): *Sports Writing*. London: A & C Black.
15. Kmecl, Matjaž (1996): *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Mihelač in Nešović.
16. Korošec, Tomo (1998): *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
17. Korošec, Tomo (2005): K stilu športnega poročevalstva. V Melita Poler Kovačič in Karmen Erjavec (ur.): *Uvod v novinarske študije*, 257–272. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
18. Košir, Manca (1988): *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

19. Krišelj, Marijan (1993/94): *Javna občila in komunikacijska tehnologija – radio*. Ljubljana: Oddelek za kulturo govora Radia Slovenija.
20. Krišelj, Marijan (1994/95): *Javna občila in komunikacijska tehnologija – radio. Dodatek k II. zvezku*. Ljubljana: Oddelek za kulturo govora Radia Slovenija.
21. Križaj Ortar, Martina, Marja Bešter, Marija Končina, Mojca Poznanovič in Mojca Bavdek (2006): *Na pragu besedila 2*. Ljubljana: Rokus.
22. Macura, Dušan (2003): Filozofija športa – tematska specifikacija. V Lev Kreft (ur.): *Filozofija športa*, 17–19. Ljubljana: Fakulteta za šport.
23. Milosavljevič, Marko (2003): *Novinarska zgodba*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
24. Osborn, Michael in Suzanne Osborn (1994): *Public speaking*. Boston: Hughton Mifflin.
25. Pirc, Tatjana (2005): *Radio: zakaj te imamo radi*. Ljubljana: Modrijan.
26. Pivec, Polona (2004): Ogovorno-nagovorna spretnost govorca – pomembna vez radia z občinstvom. V Melita Poler Kovačič in Monika Kalin Golob (ur.): *Poti slovenskega novinarstva – danes in jutri*, 257–277. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
27. *Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija 2000*. Ljubljana: Javni zavod RTV Slovenija.
28. Remic-Jager, Vera (1976): *Slovenski jezik: za poklicne, tehniške in druge šole za gospodarstvo ter družbene vede*. Maribor: Obzorja.
29. *Slovar slovenskega knjižnega jezika 1998*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
30. Toporišič, Jože (1992): *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
31. Toporišič, Jože (1994): *Slovenski jezik in sporočanje I*. Maribor: Obzorja.
32. Trdina, Silva (1979): *Besedna umetnost II*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
33. Verovnik, Tina (2005): *Jezikovni obronki*. Ljubljana: GV založba.
34. Wilby, Pete in Andy Conroy (1994): *The radio handbook*. London, New York: Routledge.